

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİNDE NEO-REALİZME

BAKIŞ:

KENNETH WALTZ VE JOHN MEARSHEIMER ÖRNEĞİNDE

HAZIRLAYAN

Lale RÜSTEMOVA

1317.02006

BAKÜ-2017

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT UNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKULTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİNDE NEO-REALİZME

BAKIŞ:

KENNETH WALTZ VE JOHN MEARSHEİMER ÖRNEĞİNDE

Hazırlayan

Lale RÜSTEMOVA

1317.02006

Tez Danışmanı

Aqil MEMMEDOV

BAKÜ-2017

ÖZET

Uluslararası İlişkiler'in kavramsal gelişiminde realist teorinin ayrı bir yeri vardır. 1930'ların sonundan 1980'lerin ortalarına kadar disiplinin neredeyse mutlak hakimi olan gerçekçi okul, alan üzerindeki etkisi nedeniyle sıklıkla "uluslararası ilişkilerin teorisi" olarak ifade edilmiştir. Ortaya attığı tartışmalı kavramların yanı sıra, uluslararası ilişkileri felsefe, tarih ve hukukun etkilerinden kurtararak, ele aldığı konuları kavramlar aracılığıyla incelemenin öncülüğünü yaparak da disiplinin gelişimine katkıda bulunan gerçekçiliğin belki de en etkileyici yanı uzunsürelili etkinliğidir.

Her ne kadar dayandığı güç politikası düşüncesinin konservatif yapısı, gücün mutlak olarak ölçülemez/hesaplanamaz bir olgu olması, "güç dengesi" politikasına ve analiz odağı olarak devlete yapılan aşırı vurgu, analizde merkezi bir kavram olan ulusal çıkarın tanımlamaya direnişi, determinist yapısı ve benzeri diğer yönleriyle yıllar içerisinde sürekli eleştirilere muhatap olmuşsa da, realist gelenek yıllar içerisinde yeni açılımlar, eklemeler, gözden geçirmeler ve yöntemsel değişimlerle ayakta kalmayı başarmıştır. Üstelik tüm eleştirilere rağmen, basitliği ve anlaşılabilirliğiyle realizm, Uluslararası İlişkiler'in en etkin ve yaygın teorisi olmaya da devam ediyor.

Bu çalışmada mevcut uluslararası ilişkiler teorileri içinden Neorealizm incelenecektir. Öncelikle realizmin felsefi altyapısına değinilecek, realizmin düşünürlerinin fikirlerine yer verilecektir. Daha sonra neorealistlerden Kenneth Waltz ve John Mearsheimer'in düşünceleri kapsamında Neorealizm konusu çalışılacaktır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I:

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE REALİZMİN YERİ VE ÖNEMİ

1.1. Uluslararası İlişkiler Disiplininin Ortaya Çıkışı.....	3
1.1.1. Uluslararası İlişkilerde Temel Tartışmalar	4
1.2. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Realizmin Doğuşu	5
1.2.1. İdealizm-Realizm Tartışması	6
1.3. Realizmin Tanımı	9
1.3.1. Temel Varsayımlar	9
1.4. Realizmin Kökenleri.....	11
1.4.1. Thucydides	12
1.5. Realizmin Temel Kavramları	15
1.5.1. İnsan Doğasına Bakışı	15
1.5.2. Devlet Anlayışı.....	16
1.5.3. Uluslararası Sisteme Yaklaşımı	19
1.5.4. Realizmde Güç ve Güvenlik	21
1.5.4.1. Güç Dengesi	24
1.5.4.2. Güvenlik İkilemi.....	25

BÖLÜM II:

REALİZM DÜŞÜNÜRLERİ

2.1. Niccolo Machiavelli`nin Realist Görüşleri	28
2.2. Thomas Hobbes`un Realist Düşünceye Katkısı	32
2.3. Carl Von Clausewitz`de Realist Fikirler	36
2.4. Sun Tzu`da Realist Fikirler.....	38
2.5. Klasik Realizm Düşünürleri.....	39
2.5.1. Edward Hallet Carr`ın Realizme Bakış Açısı.....	41
2.5.2. Hans Morgenthau`nun Realizme Bakış Açısı	44

BÖLÜM III:

ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİNDE NEOREALİZM:

KENNETH WALTZ VE JOHN MEARSHEIMER

3.1. Neorealizm ve Kenneth Waltz	48
3.1.1. Ekonomik Teori Nasıl Mümkün Olmuştur.....	52
3.1.2. Neorealizm: Çatışmalar ve Eleştirimler	54
3.1.2.1. Neorealist Teorisinde Savaş.....	55
3.1.3. Neorealizm ve Dış Politika	57
3.1.3.1. Uluslararası Politikalar: Teorik Gelişimde	58
3.1.3.2. İttifaklar, Tehditler ve Neorealizmin Kullanımı	60
3.2. John Mearsheimer	62

3.2.1. Savunmacı Realizm	62
3.2.1.1. Tehdit Dengesi	64
3.2.1.2. Savunma-Saldırı Dengesi	66
3.2.2. Saldırgan Realizm	68
3.2.2.1. Agresif Politikaların Kaynağı	70
3.2.2.2. Güç Elde Etme ve Rakibi Kontrol Stratejileri	73
SONUÇ	77
KAYNAKÇA	81

KISALTMALAR

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AB:	Avrupa Birliği
AT:	Avrupa Topluluğu
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
DS:	Dünya Savaşı
MC:	Milletler Cemiyeti
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale

GİRİŞ

Realizm, esas olarak I. Dünya Savaşı sonrası süreçte idealizmin temel düşüncesinin ve uluslararası barış ve güvenliği sağlamaya dönük varsayımlarının iflas etmesi üzerine ona bir meydan okuma olarak gelişmiştir. İlk ortaya çıkması da aslında idealizmin eleştirisiyle başlamış ve özellikle II. Dünya Savaşı sonrası süreçte güvenlik meselesinin, uluslararası sistemin ana gündemini oluşturmasıyla oldukça çekici hale gelmiştir. Dolayısıyla Soğuk Savaş boyunca devam eden çatışma eksenli dünyadaki siyasal süreci ve dış politika yaklaşımlarını açıklamada başvurulmuş temel teorik çerçeve realizm olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde görülmektedir ki, Realizm geleneksel kavramı gücü ve uluslararası sistemde istikrarın sağlanması içinde güç dengesini vurgulamıştır. Soğuk Savaş yıllarında güç belirgin olarak bir ilişkin tarzı olmaktan ziyade bir özellik olarak algılanmaya başlanmış ve gücün tanımlanmasında askeri boyut ön plana çıkmıştır. Askeri boyutun önem kazandığı güvenlik konuları ve “stratejik çalışmalar” Soğuk Savaş yıllarında en parlak dönemlerini yaşamışlardır. Realizmin Soğuk Savaş döneminde bu kadar parlak bir dönem yaşamasının, Realizmin kavramsal araçlarının düzen çalışmalarına daha uygun olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Soğuk Savaş döneminde göreceli olarak uluslararası sistemde düzen/istikrarın belirgin olduğu düşünülürse, Realistlerin güç ve güç dengesi kavramlarıyla kendilerine uygun bir ortam bulduklarını belirtebiliriz.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde realizmin uluslararası ilişkiler disiplinde ortaya çıkışı ve gelişim süreci temel varsayım ve kavramlarıyla birlikte anlatılmıştır. Realistlerin İdealistlere

yönelik eleştirileri insan doğasına, devlete, sisteme, güç ve güvenlik anlayışlarına farklı tanımlamalar ve bakış açıları ele alınmıştır.

İkinci bölümde realist düşünürlerden Machiavelli, Hobbes, Clausewitz, Sun Tzu'nun realist düşünceye katkıları, Klasik Realizmin ilkelerini belirleyen Edward Carr ve Hans Morgenthau'nun fikirleri çerçevesinde konu işlenmiştir.

Son bölümde ise neorealizm konusu ilk önce Kenneth Waltz'un düşünceleri kapsamında ele alınarak, ortaya çıkışı ve ana hatları, Uluslararası sorunların çözümüne bakış açısında Klasik Realizmden farkı açıklanmıştır. Daha sonra Savunmacı ve Saldırgan realizmin birbirlerinden farkları ve özellikleri, Kenneth Waltz'un ve John Mearsheimerin düşünceleri temel alınarak çalışılmıştır.

BÖLÜM I: ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE REALİZMİN YERİ VE ÖNEMİ

1.1. Uluslararası İlişkiler Disiplininin Ortaya Çıkışı

Uluslararası ilişkilerin niteliği konusundaki görüşler eski olmasına rağmen bir disiplin olarak ele alınması ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde (A.B.D) olmuş ve iki büyük savaş arasında öğretilmeye yine bu ülkede başlanmıştır. Bu günkü anlamda egemen ulus devletlerin arasındaki ilişkiler, özellikle, 1648 yılında Vestfalya Barışının imzalanması ile başlamıştır. Yeni kurulan egemen ulusal devletlerin hemen tüm siyasal düşüncelerde temel olarak ele alınması ve bu ulus devletler arasındaki ilişkiler, diplomasi, devletler hukuku ve siyasal kurumların üzerinde durulmasını gerekli kılmış, ayrıca bunların gelişmesinde de önemli rol oynamıştır. Ulusal devletin uluslararası arenada odak noktası olarak ele alınması sonrasında, dış ilişkilerde devletlerin davranış biçimlerinin incelenmesi önem kazanmış ve bunun incelenmesi için İkinci Dünya Savaşın sonu beklenmiştir (Uğrasız, 2003:139).

Eskilere uzanmasına rağmen genel kabul görmüş görüşe göre Uluslararası İlişkiler farklı bir akademik disiplin olarak Birinci Dünya Savaşı'ndan (DS) sonra ortaya çıkmıştır. Savaşın trajik sonuçları karşısında, savaşların niye başladığı, geçmiş savaşlardan neler öğrenilip, olası savaşları nasıl önleyebileceğimiz konusu insanlığı çok yakından ilgilendiren bir araştırma konusu olarak gündeme gelmiştir. 1919 yılında savaşların nedenleri ile ilgili sorulara cevap aramak, daha barışçıl bir dünya yaratmak için ne yapılabilir konusunu incelemek üzere Aberyswyth Üniversitesi'nde bir Uluslararası İlişkiler kürsüsü kurulmuştur. Zira Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra akademik çevreler ve düşünürler devletlerin yapısını

incelemek veya ideal devlet modelini ortaya koyma çabasından sıyrılıp devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve bunun sonucu olarak da uluslararası sistemin nasıl işlediği üzerinde durarak Avrupa'nın bir daha böylesine yıkıcı bir savaşa sürüklenmesinin önüne geçmeye çalışmışlardır (Şen, 2014:14).

1.1.1. Uluslararası İlişkilerde Temel Tartışmalar

Uluslararası ilişkiler disiplinindeki birinci paradigma tartışması olarak kavramsallaştırılabilecek tartışma, normativist epistemolojinin etkisi altındaki idealist akım ile pozitivist-ampirist epistemolojinin etkisi altındaki realist teori arasında yaşanmış; disiplinin ortaya çıkış veya “doğum” yıllarında yapılan bu idealizm-realizm çatışmasından realist kuramın galip çıkmasıyla disiplin, pozitivist epistemolojinin egemenliği çerçevesinde şekillenmeye başlamıştır. Böylece uluslararası ilişkiler alanının ontolojik temeli, realist perspektif ve onun epistemolojik zemini pozitivist düşünce üzerine inşa edilmiştir.

İkinci paradigma tartışması olarak kavramsallaştırılabilecek bilimsel tartışma, 1960'lı yıllarda gelenekselcilik-davranışsalcılık adı altında ortaya çıkmıştır. Disiplinin “emekleme” veya “çocukluk” dönemi olarak kabul edilebilecek bu süreçte yapılan ve aslında epistemolojik bir tavır alıştan ziyade metodolojik bir tartışma şeklinde tezahür eden söz konusu bilimsel çatışma sonucunda ise klasik realizm, neo-realizme başka bir ifadeyle bilimsel realizme evrilerek, uluslararası ilişkilerde pozitivist bilim anlayışı egemen hale gelmiştir (Emeklier, 2011:144-145).

Üçüncü büyük tartışma, Neorealizm, Neoliberalizm ve Yapısalcılık arasındaki paradigmalar arası tartışmadır. Paradigmalar arası tartışmanın temel tezi 1980’li yıllarda Realizmin yanında Plüralizm ve Yapısalcılık gibi iki ayrı paradigmanın daha yer aldığı fikri idi. Birincisi devletlerarası ilişkilerle ilgilenirken, ikincisi devlet dışı aktörler ve ekonomik konuların önemine vurgu yapmış, Yapısalcılık ise o günlerde gelişmekte olan Bağımlılık teorileri çerçevesinde devletlerarası eşitsiz ilişkileri inceliyordu (Yalvaç, 2014:48).

Dördüncü paradigma tartışması biçiminde kavramsallaştırılabilecek son tartışma ise pozitivism-postpozitivism adı altında tamamıyla epistemolojik bir fikir tartışması olarak Soğuk Savaşın sona ermesini müteakiben 1990’lı yıllarda, yani disiplinin “gelişme/gelişim” veya “olgunluğa geçiş” dönemi denilebilecek bir süreçte ortaya çıkmıştır. Disiplinin egemen bilim anlayışı pozitivist epistemoloji ile hakim paradigması realizm/neo-realizmin çok ciddi eleştirisini yapan ve bir “beyin fırtınası” ya da “düşünce çarpışması” biçiminde tezahür eden bu epistemolojik tartışma günümüzde şiddetlenerek devam etmekte ve uluslararası ilişkiler disiplininin 21. yüzyıl kuramsal teorik gündemini belirlemektedir (Emeklier, 2011:145).

1.2. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Realizmin Doğuşu

Birinci Dünya Savaşından sonra sonra “idealizm” eksenini etrafındaki tartışmalar başladı. İkinci Dünya Savaşından sonra, uluslararası ilişkiler dalı, realizm ile daha bir ivme kazanmıştır. Realistler, kendi görüşlerini netleştirip, sistematikleştirirken bir dünya savaşı arasındaki

dönemin karşıt görüş ve yaklaşımlarını “idealizm” olarak nitelendirmişlerdir. Kısaca, realizm kendini netleştirirken idealizm kategorisini oluşturmuş ve realizmin tanımlama sürecinin bir parçası olmuştur.

1.2.1. İdealizm-Realizm Tartışması

Disiplinin kurucu tartışması olarak adlandırılan İdealizm-Realizm tartışması disiplinde yaşanan dört büyük tartışmanın ilkinin teşkil etmektedir. Uluslararası ilişkilerin açıklanmasında ve analiz edilmesinde, başta savaş olmak üzere birçok sorunun çözümünde kullanılabilecek reçetelerin neler olabileceği gibi temel konularda, farklı bakış açılarına sahip bu iki paradigma tek bir sepette toplanarak “Geleneksel” Uluslararası İlişkiler teorilerini oluştururlar (Özlük, 2007:250). Genelde, Birinci Dünya Savaşı’nın yol açtığı daha önce benzeri görülmemiş felaketin tekrarını önleme ve dünyayı barış düzenine kavuşturma çabaları, uluslararası ilişkilerle ilgilenen düşünürleri yeni yaklaşımlar üzerinde durmaya itmiş, bu da idealizmin kurulmasına yol açmıştır. Birinci Dünya Savaşı’nın savaş sonrası dönemin pratiği ile içiçe bir görünüm arz eden idealizm, dünya barışının kurulması için bir ideal ve ütopya peşinde olmuştur. Realizm ise kendi gayesi çerçevesinde öteki olarak idealizmi yaratırken idealizmi basitleştirmiş ve kendilerini pratiğe yönelik realizmi uygulayan olarak, idealistleri ise ütopyacı olarak tanımlamışlardır (Uğrasız, 2003:140).

Birinci Dünya Savaşı’nın yarattığı sonuçlar savaş sonrası döneme yeni dünya düzeni arayışlarının hakim olmasına yol açmıştır. Bu arayışın nedeni, savaşın getirdiği insani ve toplumsal kaybın savaş öncesi

uluslararası sisteme, yani güçler dengesi sistemine yönelik güvensizlik doğurmasıdır. Bu durum ortak güvenlik düşüncesini gündeme getirmiştir. Böylece ortak güvenlik, ulusal ve uluslararası barışın sağlanmasına yönelik bir yaklaşım olarak Birinci DS ertesinde ortaya çıkmıştır. Ortak güvenliğin en önemli savunucusu dönemin ABD Başkanı Woodrow Wilson olmuştur (Ozan, 2014:201).

Nasıl daha istikrarlı devletler sistemi-güvenli bir uluslararası ilişkiler yaratabiliriz sorusunu kendine soran, ticaret ve hukuk ile birbirine bağlanmış liberal, demokratik bir dünya hedefleyen Wilson, Birinci Dünya Savaş'ının sonrası dünyanın en etkili devlet adamı haline geldi. Böylesi bir dünya için neler yapılması gerektiğine dair 14 ilkesini açıkladı. Bu argümanlar ağırlıklı olarak liberal toplumsal sözleşme geleneğine dayanıyordu. İnsan aklına, bireysel özgürlüğe, kamuoyuna ve toplumsal şeffaflığa vurgu yaptı, aydınlanmış bencillik ve bireysel faydacılık ilkelerinden ilham aldılar (Knutsen, 2015:292-293).

Denizlerde serbestlik, açık diplomasi, ticaret, silahsızlanma, uluslararası bir örgütün tesisi, sömürgeler, self-determinasyon gibi vurucu noktalara sahip bu 14 noktanın dışında Wilson, insan doğasının iyi olduğuna, liberal demokratik devletlerin biraraya gelerek uluslararası barış ve güvenliği tesis edeceğine ve insanlığın eğitim yolu ile savaşı politikaların bir aracı olmaktan çıkarabileceğine inanıyordu. Herkesçe kabul edilecek bir adalet anlayışının yerleşmesi gerektiğini de vurgulayan Wilson, uluslararası işbirliği, serbest ticaret, demokratik yönetimler ve ulusların eşit bir şekilde temsil edildiği bir uluslararası örgüt sayesinde daimi barışın tesis edileceğini savunuyordu. Bununla birlikte Wilson'un, hem barışçıl bir dünya düzeni yaratmak hakkındaki fikirleri, hem de başkanlığı döneminde

izlediği politikaları, birçok evre tarafından yoğun eleştiri bombardmanına maruz kaldı (alış, özlük, 2007:228-229).

1930`larda uluslararası sistem çok önemli iki sorunla karşılaştı. Bunlardan birincisi, 1929`dan sonra A.B.D.`den bütün dünya devletlerine yayılan Büyük Bunalım, ikinci ise, Birinci DS`ı kaybeden Almanya ve Japonya gibi devletlerin uluslararası statükoyu değiştirme çabaları uluslararası ilişkilerde gerilimi artırmasıdır. Büyük Bunalım, uluslararası ekonomik sistemin çözülmesine, statükoyu değiştirme abalarıysa milliyetçilik duyguların artmasına yol açarak kamplaşma sonucunda kurulmak istenen uluslararası sistemin parçalanmasına yol açmıştır. Barış temasını temel alan ve barışa dayalı bir dünya düzeni oluşturmayı hedefleyen idealizm, bu iki ana nedenden dolayı 1930`ların ortamında sorgulamaya başlamıştır.” Bu sorgulama, yeni uluslararası sistemin üzerine inşa edileceği ortak güvenlik temelini oluşturması beklenen, idealizmin savunduğu uluslararası kurumsallaşmanın yani, Milletler Cemiyyeti`nin (MC) sorunlara çözüm getirememesi, faşizm ve komünizm gibi ideolojilerin meydan okuması yüzünden hız kazanmıştır” (Ozan, 2014:201-202).

Birinci Dünya Savaşı`ndan kısa bir süre sonra ikinci büyük savaşın çıkmasıyla, savaş sonrası dönemde g ilişkileri ön plana çıkmış, Realizmin gelişmesine uygun bir ortam yaratmıştır. İkinci Dünya Savaşı`ndan sonra yeni düzen oluşturma çabalarına baktığımızda yeni düzenin olması gereken değil, varolan güç ilişkileri etrafında şekillendiğini görürüz. Savaştan sonraki uluslararası sistemde lider konumuna gelen A.B.D. de yeni uluslararası sistemin güç ilişkilerini yansıtmasına ağırlık veriyordu. Bu yeni düzeni ülkelerin glerine göre rol aldığı bir düzenlemeyi öngörüyordu.

Savaştan sonra hızla kutuplaşan ve Soğuk Savaşın oluştuğu uluslararası ortamda güç ilişkileri askeri boyutu ile ön plana çıkıyordu (Uğrasız, 2003:142-143).

1.3. Realizmin Tanımı

Realizm 1.DS sonrasında önemli bir taraftar kitlesi bulan, ancak bilimsel niteliği tartışmalı “idealizm”in ardından dünya politikasını açıklamayı hedefleyen hakim teorik yaklaşım olarak uluslararası ilişkiler alanındaki akademik araştırmaların merkezine oturmuştur. Ancak realizmin felsefi kökenlerini insan doğasının ahlaki yönüne ilişkin kötümser bakış açılarıyla tanınan Thucydides, Machiavelli ve Hobbes gibi klasik siyaset felsefecilerine kadar götürenler de bulunmaktadır (Türküne, 2013:544).

1.3.1. Temel Varsayımlar

1. Realizme göre uluslararası politika bir güç mücadelesidir. Devletlerin nihai amacı ne olursa olsun, ilk amacı daima güç elde etmektir. Daha fazla güç kazanma hırsı insan doğasından kaynaklandığından, devletler de daimi olarak bir güç mücadelesi içindedirler. Klasik Realizm, devletlerin güç peşinde koşmalarını, insan doğasının kötü ve bencil olmasına bağlamaktadır. Güç bir aktörün başka bir aktöre, o aktörün aksi takdirde yapmayacağı bir şeyi yaptırabilme kabiliyetidir.

Tanımdan da anlaşılacağı gibi güç bir durum değil, bir etki sürecidir. Realizmde her devlet ulusal çıkarını gerçekleştirmek ve korumak zorundadır ve güç de bu amaç için kullanılan en önemli araçtır. Klasik Realistler gücü çıkar açısından tanımlamışlardır (Bozdağlıoğlu, 2012:41).

2. Realizmin bir diğ er varsayımı ise, uluslararası ilişkilerin temel aktörünün egemen ulus devletler olarak görülmesidir. Uluslararası ilişkiler devletler arasında ger ekle  en bir etkile  im ve mücadele süreci olup,devletler üzerinde herhangi bir üst otorite bulunmamaktadır. Tek aktör egemen, bağımsız hareket edebilme yeteneğine sahip devletlerdir. Dolayısıyla  okuluslu şirketler, uluslararası örgütler, ulusal ve uluslararası sivil toplum ve  evre medya kuruluşlarının rolü de  yesi olan devletlerden ayrı bir varlıkları ve egemenlikleri olmaığı gerekçesiyle aktör olarak kabul edilip dikkate alınmaz (Arı, 2013:4).

3. Devlet bütüncül bir aktördür: Analitik açıdan realizm devleti metaforik bir zarla çevrelenmiş bir varlık olarak ele alır. Yani realist devlet dış dünyaya karşı birle mi -b t nle mi  tek bir birim gibi davranır. Devlet içi dinamikleri göz ardına alır. Bu analizde, realist düşüncenin dayandığı temel varsayım bir ülkenin içindeki farklılıkların eninde sonunda devleti dış dünyaya karşı temel eden h k metin tüm devlet adına tek bir ağızdan konu abilmesine olanak sağlayacak  ekilde   z mlendiğı ve devletin buna yetkisi olduğudur. Devletlerin belirli bir anda belirli bir konuda tek bir politikaları olduğunu varsayan bu yaklaşım çerçevesinde devletin bütüncül bir aktör olduğu açıktır. Zaman zaman istisnaları ortaya çıksa da, bunlar kaideyi bozmaz, hatta genel prensibi destekler. Çünkü,  rneğın belli bir konuda bir ülke içinde farklı politika  nerileri olduğu hemen her zaman, devlet alternatif görüşleri biraraya getiren ortak ve amirane bir siyaset bildirimiyle durumu düzeltici önlemler alır ve dışarıya karşı tek bir politikayla çıkılır (Aydın, 2014:40).

4. Realizmin dördüncü varsayımıysa devletlerin dış politikada ulusal çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışırken rasyonel karar vericiler olarak kabul

edilmesidir. Bu varsayım ilk olarak devletlerin yekpare bir varlık olarak, hareketlerini önceden düşünüp planlayabildikleri ve değişik politikalar arasında sağlıklı bir seçim yapabildikleri anlamına gelmektedir. İkinci olarak, rasyonellik varsayımına göre devletler, kendi çıkarlarını tanımlayıp, bu çıkarları önem sırasına göre sıralayabilirler. Son olarak, rasyonellik varsayımı devletlerin fayda-maliyet analizi yaptıklarını ve devletlerin herhangi bir politikayı yürürlüğe koymadan önce bu davranışın sonucunda sağlanacak fayda ile olası riskleri hesapladıklarını belirtmektedir. Bu hesaplamanın sonucunda eğer devletler sağlanacak faydanın maliyetlerden daha fazla olacağı sonucuna ulaşırlarsa, düşündükleri politikayı yürürlüğe koymakta çekinmeyeceklerdir. Burada unutulmaması gereken nokta,devletlerin bütün bu hesaplamaları ulusal çıkar açısından yaptıkları ve ulusal çıkarı en iyi gerçekleştirecek politikayı uygulamaya koyacaklarıdır. Her devletin çıkarları vardır ve onlar bu çıkarları doğrultusunda var olan gücünün imkan verdiği derecede hareket ederler. Devleti rasyonel olarak kabullenen realistlere göre, belli amaçlar doğrultusunda hareket eden devlet, kapasitesini dikkate alarak, bunlara uygun araçlarla amacına ulaşmaya çalışır. (Bozdağlıoğlu, 2007,142-143).

1.4. Realizmin Kökenleri

Uluslararası İlişkilerde egemenliğini önemli ölçüde süren Realizm formal bir gelenek olarak Uluslararası ilişkiler disiplinine 2.DS dönemine kadar girmese de, realizmin temel varsayımları daha önceden tasvir edilmiştir. Bu görüşün felsefi-siyasi kökleri antik Yunanda hatta Sun TZU'ya kadar götürülebilir. Realizmin öncüllerinden eski yunanlı tarihçi

Thucydides (M.Ö.460-M.Ö.395) en fazla öne çıkanlardandır (Kardaş, Balcı,2014:120).

1.4.1. Thucydides

Yaklaşık 30 sene süren Peloponezya Savaşlarını yazan Tukidides aynı zamanda reelpolitiğin entelektüel babası, Uluslararası İlişkilerde Realist okulun öncüsü kabul edilmektedir. Gerçekten de, mesafeli ve soğuk anlatımı, savaşın sebeplerine ilişkin keskin ve çıplak tahlilleri ve savaşan tarafların, özellikle Atinalılar ile Melanlıların, çarpıcı diyalogları ile Thucydides, bugünün realizminin denmese bile, reelpolitiğin bir klasiğini sunar bize. Kadim Yunan şehir-devletleri olan Atina ile Sparta arasındaki Peleponnez savaşlarını (İÖ. 431-404) anlattığı ünlü kitabını Thucydides, uluslararası siyasetin insan doğasında bulunan bitmeyen bir güç mücadelesiyle şekillendiğini savunarak, "işbirliği ve yüksek moral değerlerden çok güç politikasının, yani ulusal çıkar ve güç peşinde koşma"nın devletlerarası ilişkileri ve çatışmayı nasıl etkilediğini göstermek için kullanmıştır. Adalet, kanun ve toplum gibi kural ve kurumların, bu mücadeleyi kısıtlayıcı etkisinin olmadığını ileri sürmüş uluslararası ilişkilerde "güçlülerin yapabileceklerini yapacağını, güçsüz olanlarınsa bunları kabullenmek zorunda olduklarını" söyleyerek, realist düşüncelerini küçük bir güç olan Melosun liderleriyle yaptıkları konuşmalarda dönemin büyük gücü Atinalıların komutanlarının ağzından verir. İki devlet arasında İ.Ö. 436 da yaşanan gerilim sırasında güçlü Atinalıların adalet duygusu ve ilkelerine uygun olarak, bağımsız devlete saygı duymalarını ileri süren Melianlara karşı, adaletin bir çeşit uluslararası ilişkiler modeli olduğuna,

fakat herkesin eşit değerlendirilmesi anlamına gelmediğine, aksine herkesin gücüne göre yerini bilmesi gerektiğine inanır Thucydides (Aydın, 2004:43-44).

Melan temsilcilerinin Atina temsilcilerine anlaşmazlığın hakkaniyet prensipleri içinde çözümünü önerdikleri aktarılır. Atinalıların cevabı, dünyanın mevcut halinde, adalet kurallarının güçlülerce konduğudur. Atinalılar; insanlar ve hatta tanrılar için, doğa yasasının güçlü olanın hakim olmasını gerektiğininve dolayısıyla güce sahip olsalar Melanlıların da aynısını yapacaklarını eklerler (Yurdusev, 2010:33-34).

Adı geçen eserde Thucydides, Atina ve Sparta çevresinde odaklaşan iki blok arasındaki savaşa yol açan sebeplerin temelinde Atina'nın gücündeki anormal büyüme ve bunun Sparta'da ve müttefiklerinde yarattığı kuşku ve güvence kaygısının yattığını söyler. Dolayısıyla güç dengesindeki bozulma kuşkuyla birleşince demokrasiyle yönetilen Atina ve oligarşiyle yönetilen Sparta arasında savaş için yeterli sebep de olmuştu. Sparta Helen dünyasındaki konumunu kaybetmek endişesine kapılmış ve bunun için gücünü artırmaya, ittifaklar oluşturmaya dönük önlemlere baş vurmuş, buna cevap olarak Atina da aynı çekilde cevap vermişti. Burada, Uluslararası İlişkiler'de hem teoride hem de pratikte en çok kullanılan güç dengesi, silahlanma yarışı, ittifak, caydırma ve strateji gibi kavramlarının açık bir ifadesi var desek yanlışmış olmayız (Arı, 2013:7; Balcı, Kardaş, 2014:120-121).

Bu eserin Uluslararası İlişkiler disiplini açısından ayrı bir önemi vardır. Uluslararası ilişkilerin temelde devletlerarası anarşi olduğunu, devletlerin güç politikasının ilke ve kurallarıyla hareket etmekten başka çareleri olmadığını, güvenlik ve bekanın temel değerler olduğu ve savaşın

nihai karar mercii olduğu: ”Komşular arasındaki düşmanlık bağımsızlığın ayrılmaz parçasıdır” diyerek daha sonra geliştirilecek olan egemenlik ve anarşik uluslararası ortam arasındaki bağlantıya işaret etmiştir (Aydın, 2004:44).

Kendilerini bir Hellen üyesi olarak gören eski Yunandaki Atina ve Sparta şehir devletleri uluslararası ilişkilerin ilk prototipi olarak görülür. Atina ve Sparta istilacı Perslere karşı birlik olup savaşmışlar ve yenmişlerdi. Tarihteki diğer büyük savaşlarda olduğu gibi eski müttefikler beraber kazandıkları savaştan sonra yeni düşmanlar olmuştur. Gücü olan istediğini gücü ile alır. Barışı istiyorsan savaşa hazır olmalısın. Güçlü gücün dilini kullanır ve zayıf ise hukuk ve ahlak kimi kavramlara sarılır. Güçlünün karşısında zayıfın hukuktan başka tutunacak dalı yoktur. Zayıf ya gücünü arttırmalıdır, ya müttefiklere sahip olmalıdır, aksi takdirde köleleştirilecektir (Kandemir, <http://muratkandemir-bilgikutusu.blogspot.com/2015/03/tukididesin-gozunden-peloponezya.html>).

Aslında Thucydides savaşa başvurmayı ve emperyalizmi meşrulaştırmaktaydı. Hukuksal anlamda Sparta ve müttefikleri anlaşmaları ihlal eden taraflar olsada, realizmin ilk temsilcisine göre asıl sorumlu Atinanın güçlenmesi ve onun yol açtığı korkuya göre moral ve hukuksal ilkeler dışlanarak zorunluluk ve gereklilik gibi kavramlarla devletlerin politikaları aklanmaya, meşrulaştırılmaya çalışılmaktaydı. Sparta anlaşmaları ihlal etmeye zorlanmıştı. Adalet ve insanlık gibi kavramlar devletlerin çıkarı karşısında gereksiz ve lükstü. (Arı, 2013:7)

Atina şehir devletleri gevşek ve yatay konumdadır. Aktörlerin birbirine karşı eşit konumda olduğu bir sistemdir. Uluslararası ilişkilerde aktörler organizmanın parçaları gibi anarşik bir ortamdır. Bu görülen ilk

anarşi ortam yapısı uluslararası ilişkilerin felsefi tarafını anlatmak için kullanılır. Birbirine eşit olan devletlerin varlığı özellikle anarşik ortam yapısına vurgu yapan realist teorinin ilişkilendirildiği bir ortamdır. Realistlere göre devletlerarası ilişkiler bir uyum ya da harmoni ilişkisi değil çatışma ilişkisidir. Her devlet kendi çıkarını önde tutacaktır (Kandemir, <http://muratkandemir-bilgikutusu.blogspot.com/2015/03/tukididesin-gozunden-peloponezya.html>).

1.5. Realizmin Temel Kavramları

Realizm kendi içinde üç farklı yaklaşım (Klasik realizm,Neo-realizm, Neo-klasik realizm) barındırmasına rağmen, her üç yaklaşımın da üzerinde genel ifadelerle hemfikir olduğu bazı kavramlar etrafında gelişen bir teorik gelenektir. Devlet, anarşi, güç, kendi başının çaresine bakma, güvenlik ikilemi, güç dengesi neredeyse realizm ile özdeşleşmiş kavramlardır. Dolayısıyla insan doğasına bakışıyla birlikte diğerlerine dair bu başlıkta realizm içinden bir değerlendirme yapılacaktır.

1.5.1. İnsan Doğasına Bakışı

İnsan doğasını oldukça negatif değerlendiren realizme göre, bireyler doğaları gereği doğuştan iyiliğe eğilimli olmayan sadece kendilerini düşünen bencil ve rekabetçi varlıklardır ve bu zafiyetlerini giderecek yetkinlikten yoksundurlar. Sadece kendi çıkarlarını düşünen bireyler doğaları gereği bulundukları çevreye egemen olma güdüsü ve bunu gerçekleştirebilmek için sürekli güç elde etme arzusu duyarlar. Güç elde etme güdüsünü ortadan kaldırma isteği hayalci bir beklentidir: "İnsan

doğası kadim çağdan beri değişmemiştir”. Realist düşüncenin belki de en önemli iddiası varsayımlarının evrenselliğidir. Bireyler, doğuştan getirdikleri özellikleriyle her yerde aynıdır ve diğerlerinin önünde olma arzusu ile diğerleri tarafından kontrol edilmekten kaçınma dürtüsü evrenseldir. Önde ve yönlendiren olma arzularıyla insanlar ilişkilerinde sürekli çatışma içindedirler ve diğerlerine karşı üstünlük elde etme gayretindedirler (Aydın, 2004:38-39).

Realistler insanı, kötü, çıkarıcı, saldırgan ve günahkar olarak görmekte ve ilişkilerinde gücü ön plana alan olumsuz bir doğaya sahip olduğunu düşünmektedirler. Shimko da insanın kötü ruhlu, hırslı ve açgözlü olduğu görüşündedir (Çetinkaya, <http://docplayer.biz.tr/5396209-Guvenlik-algilamasi-ve-uluslararası-iliskiler-teorilerinin-guvenlige-bakis-acilari-seref-cetinkaya.html>).

Realistler, insan arzularının hem olağanüstü değişken olduğunu ve hem de geniş bir alana yayıldığını kabul eder. Bununla birlikte “insan doğasının kötü ve bencil yönlerinin diplomasinin yürütülmesinde yarattığı sınırlamalara” vurgu yaparlar.”Her şeyden önemlisi insan doğasından, onun zayıf yapısının karşılayabileceğinden daha fazla talepte bulunmamak gerekir”. Machiavelli’nin saptadığı gibi siyasette biz, ”insanların tümü kötüymüş ve uygun durumlarda içlerindeki kötülüğü her zaman dışa vuracaklar`mış gibi davranmalıyız (Donnelly, 2013:54).

1.5.2. Devlet Anlayışı

1.Uluslararası ilişkiler, devletin merkezi otorite olduğu ulusal ilişkilerden farklı olarak, merkezi otoritesi olmayan bir ilişki biçimidir ve

birincil düzeyde, devletler arası ilişkiler tarzında hareket eder. 2.Devlet, uluslararası ilişkilerin ana aktörüdür ve özünde güvenlik eksenli bir yaklaşıma sahiptir. 3.Merkezi otoritenin olmadığı bir ortamda ilişkiye giren devletler, özünde birbirlerine güvenmezler, birbirlerinin amaçları ve kararlarına şüpheyle yaklaşırlar ve bu nedenle de kendilerini ve ülkelerinin alansal bütünlüğünü korumak için güvenlik gereksinimini ön plana çıkarırlar. 4.Güvenlik bu bağlamda devletin temel çıkarı ve amacıdır. Devletler bu amaç için özellikle askeri güçlerini artırma yoluna giderler. Güç, uluslararası ilişkileri, güç ilişkileri yapan bir kavramdır ve özünde diğer devletleri etkilemek ya da caydırmak için askeri güç kapasitesi olarak algılanmalıdır. 5.Güvenlik edinimi olarak tanımlanan devlet çıkarı, uluslararası ilişkilerin hareket tarzını tanımlar; uluslararası ilişkiler esas olarak çıkar temelli ilişkilerdir. 6.Uluslararası örgütler, uluslararası şirketler ve sivil toplum kuruluşları devlet çıkarından sonra gelir ve ikincil öneme sahiptirler (Keyman, 2013:11).

İnsanlardaki değer yargılarının devlet nazarında karşılık bulmaması, devletlerin ahlaki değerlerinin olmadığı anlamına gelmemektedir. Örneğin; devlet için en büyük değer,varlığını devam ettirebilmek ve vatandaşlarını her türlü saldırıya karşı korumaktadır. Bu doğrultuda birey için doğru olmayan davranışlar, devlet adamları ya da liderler tarafından zorunlu olarak yapılabilir. Toplumda bir insanın kendi ihtiyaçlarını gidermek için başka birinin evine girmesi ahlak dışı bir davranış ve suç olarak görülürken, bir devletin gücünü arttırması ve halkının ihtiyaçlarını karşılaması için başka bir devletin kaynaklarına saldırması kaçınılmaz bir gerçek olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda genel ahlaki ilkeler, bir devletin aksi yönde davranmasını gerektirse de, uluslararası ahlak devletin

çıkarlarını elde etmesi üzerine kuruludur. Buradan hareketle devletlerin ahlaksız olduğunu ireli sürmek oldukça yanlış bir düşünce olabileceken, en ahlaklı devletlerin kendi varlıklarını devam ettirebilenler olduğunu söylemek doğru olacaktır (Çıtak, 2014:45).

Realist görüş, insan doğasında var olduğunu varsaydığı güçlü olma, yönetme ve egemen olma gibi dürtüleri devletler arası ilişkilere yansıtmıştır. Doğuştan hırslı ve aç gözlü olan insanlar gibi, devletlerin de kaos ortamında varlıklarını sürdürmek için sürekli bir mücadele içinde olacaklarını ve bunun da güç mücadelesine neden olacağını ireli sürmüştür. (Demir, Varlık, 2013:71).

Realistler, uluslararası ilişkilerin temel aktörü olan devlet için öncelikli amacın, anarşik ortamda hayatta kalma olduğu fikrindediler. Beka, hayati bir saiktir. Devletler ve devletleri yönetenler, öncelikli olarak devletlerin “toprak bütünlüğünü ve iç siyasi düzenlerindeki özerkliğini idame ettirme peşindedirler. Realistlere göre, devletlerin amaç hiyerarşisinde, hayatta kalma, devlet için öncelikli hedeftir çünkü” beka devletlerin sahip olabileceği diğer tüm amaçlara ulaşmak için bir ön şarttır”. Realistler, “hayatta kalma saikinın ötesinde, devletlerin hedeflerinin nihayetsiz şekilde çeşitli” olduğu düşüncesini paylaşırlar. Realist kabüllerden bir tanesi de, hayatta kalma amacıyla güvenliklerini sağlama ve sürdürme çabasıyla kuvvetlerini, özellikle de askeri imkanlarını, artırmaya çalışan devletlerin, hiçbir zaman birbirlerinin niyetlerinden emin olamayacağıdır. “Niyetler, aniden değişebilir, demek ki bir devletin niyetleri bir gün mülayim ve diğer gün hasmane olabilir (Ersoy, 2014:163).

Realizm; korku, kuşku, güvensizlik, saygınlık vb.gibi nedenlerin devlet adamını savaşa zorlayabileceği gibi, bir ulusal çıkarın korunması ve

gerçekleştirilmesi için gerekli ise savaşın yapılabileceğini kabul etmektedir. Bir devlet veya ulusun kendisini korumak için her türlü tedbiri alma hakkı veya kendini savunma hakkı geniş bir perspektifte ele alınmıştır. Bu geniş savunma olgusu, devletlerin yayılmacı ve sömürgeci amaçlar için güç kullanmasının önünü açmıştır. Bu açıdan bakıldığında, realizmin kuramsal algısının emperyalist tutum ve politikalara zemin hazırladığı düşünülmektedir. Realistler, pragmatik bir yaklaşıma sahip olduklarından, idealistler gibi, soyut nitelikli ahlaksal yaklaşımların politik araç olarak kullanılmasını benimsememişlerdir (Demir, Varlık, 2013:71).

1.5.3. Uluslararası Sisteme Yaklaşımı

Uluslararası yapının anarşik olduğu varsayımı da realist teori için önemlidir. Tek tek güvenliği sağlayacak merkezi bir otorite bulunmadığı için her devlet kendi güvenliğini sağlayabilmek için kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederler. Realistlere göre uluslararası yapıdaki istikrarsızlıklar devletlerin güvenliğini tehlikeye düşürmektedir. Bunun sonucu olarak, devletler kendi güvenlikleri kendileri sağlayabilecek güce erişmeye çalışırlar. Maksimum güce ulaşmaya çalışan tüm devletler birbirlerinin bu amaca ulaşmalarını engellemeye çalışırlar.

(Mercan, <http://www.tuicakademi.org/realizm/>).

Klasik realizme göre, uluslararası sistemde kriz durumlarında başvurulacak bir otorite, karar verici bulunmadığı için her devlet kendi başının çaresine bakmak zorundadır. Diğer bir ifadeyle her devlet hayatta kalmasını sağlayacak şekilde kendi güvenliğinden sorumludur. Her devletin nihai ve en temel amacının hayatta kalma yani varlığını sürdürme olduğunu

savunan realizm, devletlerin varlığının geleceği konusunda kendisinden başka kimseye güvenemeyeceğini ireli sürer. Bu nedenle anarşik bir karaktere sahip olan ve güvenin söz konusu olmadığı bir uluslararası sistemde her devlet kendi varlığını sürdürme noktasında başının çaresine bakmak zorundadır (Balcı, Kardaş, 2014:123).

Anarşi, uluslararası sistemde insan doğasının en kötü yönlerini sergilemesine izin vermekte, hatta gerçekçiliğin bahsettiği insanların doğuştan getirdiği en karanlık yönlerin açığa çıkmasına neden olmaktadır. Devlet yapısının olmadığı düşünüldüğünde insanların güvencikleri, korkacakları ve hesap vermek zorunda kalacakları bir otorite olmaması durumunda bireylerin en kötü davranışları sergileyeceği görüşünden hareketle, uluslararası sistemdeki anarşik yapıda devletler diğerlerine zararlı eylemlere girişebilmektedirler. Bu bağlamda devlet adamları anarşik sistemin bir gereği olarak uluslararası sistemde, tehlikelerin ve saldırıların bitmeyeceğini kabul etmeli ve görülebilecek zararı en aza indirmek için politikalar geliştirmelidirler (Çıtak, 2014:41). Devletler üzerinde, devletlerin davranış ve etkileşimlerini düzenleyebilecek herhangi bir aktör olmadığına göre, devletler diğer devletlerle ilişkilerini kendileri düzenler.

Realizmin anarşi tasavvuruna göre, uluslararası sistemdeki anarşi, devletlerin kendi egemenliklerinin bir sonucudur. Buna göre anarşinin olmaması aynı zamanda devletin egemenliğinin olmaması anlamına gelecektir. Sistemde sürekli düşmanlık durumu vardır. Realistlere göre, uluslararası yapıdaki istikrarsızlıklar devletlerin güvenliği için tehdit oluşturmakta olup, devletler olası tehditlere karşı destek sağlamak için ittifak anlaşmaları imzalayabilirler. Ancak devletler güvenlikleri için bunlara çok fazla güvenmezler ve kendi güvenliklerini sağlayabilecek bir

güce erişmeye çalışırlar. Devletlerarası antlaşmalara uymayanları cezalandırabilecek merkezi bir gücün yokluğunda işbirliği hiçbir zaman garantili değildir ve çatışma her zaman ciddi bir ihtimaldir. Realistler uluslararası işbirliği sorununa en karamsar ve çekingen yaklaşanlardır. Böylece anarşik bir ortamda bir arada var olmak devletler için kendi gücüne dayanmasını gerekli kılmaktadır. Self-help bir ortamda devletlerin en baştaki amacı hayatta kalmalarıdır, bu yüzden rasyonel birer aktör olarak güvenliği maksimize etmeye çalışırlar. Güvenliğe ulaşmanın yolu ise görelî gücü artırmaktan geçmektedir. Bu yüzden devletler mutlak avantajlar yerine görelî kazançlar elde etmek peşindedirler (Yalçınk k, 2015:3).

1.5.4. Realizmde G c ve Güvenlik

Devletlerin g c potansiyellerine etki eden önemli faktörler bulunmaktadır. Coğrafiya, demografi, kaynaklar ve jeopolitik unsurlar bunlar arasında yer alırken g c unsuru temel olarak askeri g c üzerinden tanımlanmaktadır. Düzen kurucu merkezi bir otoritenin bulunmadığı anarşik uluslararası yapıda devletlerin çıkar odaklı davranışlarını sınırlandıran, sistem içerisindeki diğ r devletlerin g c kapasiteleridir. Dolayısıyla g c faktörleri devletlerin güvenliğini sağlayacak temel unsur olarak öne   çıkmaktadır. Devlet bekasının g c faktörlerine bağımlı olduğu söz konusu sistemde güvenlik,askeri gücün maksimize edilmesi aracılığıyla sağlanmaktadır. Merkezi bir otoritenin bulunmadığı uluslararası sistemin i leyişı “kendi kendine yardım”prensibi çerçevesinde gerçekleşmektedir. Uluslararası normların, ilkelerin bulunmadığı bir ortamda devletlerin kendi güvenliklerini kendilerinin sağlamasıyla meşrulaşan maksimum g c

geliştirme ve uygulama durumu, yapının “rekabetçi ve çatışmacı karakterini” ortaya koymaktadır. Bu yapıya uyum sağlayamayan, kendi kendine yardım mantığını uygulamakta başarısız olan devletlerin ise sistemden dışlanacağı öngörülmektedir (Küçüksolak, 2012:203).

Realistlere göre, uluslararası ilişkilerin ana gündemini ulusal güvenlik konuları oluşturmaktadır. Realistler için devletin varlığını sürdürmeye ilişkin olan ulusal güvenlik konusu *yüksek politika* olarak; ticari, mali, parasal, sağlıkla vb. ilgili konularsa *alçak politika* olarak nitelenmektedir. Realistlere göre, yukarıda da belirtildiği gibi devletlerin amaçlarına ulaşmak ve çıkarlarını gerçekleştirmek için kullanacakları temel unsur güçtür. Bu nedenle genelde realistler için güç mücadelesi uluslararası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Arı, 2013:5).

Askeri konulara öncelik veren realistlere göre uluslararası ilişkileri anlamada en temel kavram, güç kavramıdır. Uluslararası ilişkilerde meydana gelen aksaklıklar ve anlaşmazlıkları gidermede en etkili yöntem güç kullanımıdır. Realist paradigmanda gerek uluslararası çatışmaların sonucunun belirlenmesinde gerekse diğer devletlerin davranışlarını etkileme konusunda devletlerin sahip oldukları *kapasiteler* büyük bir önem taşımaktadır. Realist yaklaşımı benimseyen yazarlar her ne kadar devletin kapasitesi ile askeri gücünü özdeşleştirseler de genelde ulusal gücün öğelerinin askeri olmayan unsurları da kapsadığını kabul etmektedirler (Çetinkaya, <http://docplayer.biz.tr/5396209-Guvenlik-algilamasi-ve-uluslararasıiliskiler-teorilerinin-guvenlige-bakis-acilariseref-cetinkaya.html>).

Gerçekçilik, uluslararası ilişkilerin temelini uluslararası politika olarak görür ve bu nedenle de güvenlik gereksinimini ya da güvenlik

sorununu bu ilişkilerin kurucu unsuru olarak tanımlar. Güvenlik gereksinimi, ekonomik kalkınmadan ya da kültürel ilişkilerden önce gelir ve bu gereksinimin karşılanması içeren uluslararası politika, uluslararası ekonomi ya da uluslararası kültürel ilişkilerden daha önemlidir. Realizm, bu anlamda bize, güvenlik eksenli bir uluslararası ilişkiler anlayışını sunar.

Güç kavramının, uluslararası ilişkilerde birincil amaç olarak tanımlanması ve devletlerin güç peşinde koşmaları, başlıca beş nedenden kaynaklanmaktadır. Bunlar: (1) Uluslararası sistemin anarşik yapısı, (2) başat güçlerin birbirlerini ortadan kaldırmaya yönelik olarak devamlı surette ve yeterli askeri kapasiteye sahip olmaları, (3) devletlerin diğer devletlerin kendilerine yönelik niyetlerinden hiçbir zaman emin olmamaları, (4) devletin bekasının her devletin birinci amacı olması, (5) akılcı (rasyonel) davranan aktörler olan devletlerin, ulusal stratejilerini diğer devletlerin stratejilerini karşılayacak şekilde kurgulamalarıdır (Demir, Varlık, 2013;73).

Uluslararası sistemlerde devletlerin kendi güvenliğini komşuları pahasına sağlamaya çalışmaları ve devletlerin birbirleri ile çıkarları doğrultusunda ilişkilerde bulunması, devletlerarası güç mücadelesinin doğmasına sebep olmaktadır. Realist yaklaşımcılara göre savaşlar, doğal bir durumdur. Bu sebeple devletler, kendi güvenliklerini sağlamak için güvenliği temel sorumluluk olarak kabul etmişlerdir. Nitekim geçmişte ve günümüzde devletler, eli silah tutan herkesi asker olarak kabul etmiş, devlet güvenliğini bu doğrultuda dinamik hale getirmeye çalışmışlardır. Bu durum tarihte Perslerin yurttaşlık ve vatan bilinci ile eli silah tutan herkesi askerliğe alıp “kamu hizmeti” yaptırması, Atina ve Sparta’nın sürekli savaş halinde olması, günümüzde ise az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde

askerlik hizmetinin zorunlu olması örnek olarak gösterilebilir (Karabulut, Değer, 2015:72).

1.5.4.1. Güç Dengesi

Realistler ayrıca uluslararası sistemde gücün nasıl dağıldığının bir analizini de yapmışlardır. Bu amaçla geliştirilen en önemli Realist varsayım “güç dengesi” varsayımdır. Devletlerin kendi güçlerini en azından diğerleri ile eşit duruma getirmeye çalışmaları, sistemde barış ve istikrarın sağlanmasına yol açacaktır. Realistlerin “güç dengesi”adını verdikleri bu durum devletlerin en büyük tehlike olarak daha güçlü devletleri görmeleri ve tek bir devletin (böyle bir devlete *hegemon* adı verilir) ya da belli bir devletler topluluğunun dünyayı tek başlarına yönetmelerini önleme isteklerinden kaynaklanmaktadır. Güç dengesi teorisine göre, barış ve istikrar askeri gücün devletler arasında tek bir devletin veya devletler topluluğunun güçlenmesini önleyecek şekilde dağılması durumunda sağlanmaktadır. Devletler ya kendi kaynaklarını kullanarak diğerleri karşısındaki güçlerini artırmaya çalışırlar, ya da diğer devletlerle işbirliği yaparak güç dengesini sağlamaya çalışırlar. Asker ittifaklar bu amaçla geliştirilen en önemli yöntemlerden birisidir. Böl ve yönet politikaları, toprak paylaşımları ve silahlanma güç dengesini sağlamada sıklıkla kullanılan yöntemlerdir.

Klasik Realistler, güç dengesinin genel bir sosyal olgu olduğunu ve sosyal etkileşimin her düzeyinde ortaya çıkabileceğini savunurlar. Bireyler, gruplar ve devletler, kendilerini saldırganlara karşı korumak amacıyla güçlerini birleştirme eğilimindedirler. Uluslararası sistemde, güç dengesinin

barışı sağlamasının bazı koşulları bulunmaktadır. Güç dengesi, ancak statüko güçlerinin revizyonist devletlerden güçlü ve statükoyu koruma konusunda kararlı olması durumunda başarılı olabilir. Özellikle, sistemdeki güçlü devletlerin statükoyu koruma amacıyla bir araya gelmesi başarı için gereklidir. Eğer güç dengesi politikası, sistemin en güçlü devletlerini içermiyorsa bu politikanın barışı ve üyelerini koruması mümkün değildir (Bozdağlıoğlu, 2012:40). Güç mücadelesini devletler arası olguların temel kaynağı gören bu yaklaşım, bu mücadelenin devletler arasında bir güç dengesi yaratarak uluslararası kaotik ortamı sonlandıracağını savunmaktadır.

Güç dengesi bazen kendiliğinden,bazende devletlerin bilinçli olarak yürüttükleri bir stratejinin sonucu olarak ortaya çıkmaktır. Devletler diğer devletler tarafından kendilerine yöneltilen tehditleri önlemek, sadece bir devletin baskın olmasını önlemeye çalışmak ve böylece hayatta kalabilmek için diğer devletlerin gücünü dengelemeye çalışırlar. Güç dengesi daha çok askeri güç açısından ölçülür. Realistlere göre, güç dengesi barışçıl bir uluslararası sistemin en önemli garantilerinden birisidir (Bozdağlıoğlu, 2007:140).

1.5.4.2. Güvenlik İkilemi

Devletlerin olası bir güç dengesi değişiminde neden bunu dengelemek için kendi güçlerini artırma yolunu seçtiği sorusuna klasik realizmin verdiği cevap uluslararası sistemin iki karakteristik özelliğidir. İlki üst bir otorite olmamasından kaynaklanan gelecek hakkındaki belirsizlik, diğeri ise niyetleri gerçekten bilebilmenin imkansızlığıdır.

Dolayısıyla bir devlet güç artırımına gittiğinde diğer devletler bunun gelecekte nasıl bir sonuç doğuracağını ve söz konusu devletin asıl niyetinin ne olduğunu hiçbir şekilde bilemedikleri için bu güç artırımını karşısında alarma geçerler. Bu hassasiyyetin ortaya çıkardığı sonuç ise güvenlik ikilemidir. Güvenlik ikilemi bir devletin kendi güvenliğini arttırmak için savunma amaçlı almış olduğu tedbirlerin, diğer bir devlet tarafından kendisine yapılacak bir saldırının işareti olarak algılanması ve kendi güvenlik tedbirlerini almaya başlamasıdır. Bu da ilk devletin, diğer devletin almış olduğu tedbirleri saldırı amaçlı olarak algılaması sonucunu doğuracak ve devletler hiçbir geçerli sebep olmaksızın aniden silahlanmaya başlayacaktır. Sonuç olarak, uluslararası anarşinin sebep olduğu güvensizlik, devletlerin birbirlerine kuşkuyla bakmalarına ve dolayısıyla da güvenlik ikilemine yol açacaktır. Diğer bir deyişle, devletlerin kendi güvenliklerini arttırma arzusu, sonuçta tüm devletlerin daha az güvenli bir ortamda yaşamalarına sebep olacaktır (Bozdağlıoğlu, 2012:44).

Bir devlet herhangi bir nedenden dolayı güç artırımına gittiğinde realizme göre bunun diğer devletler düzleminde iki anlamı vardır. Ya söz konusu devlet kendi güvenliği için güç artırımına gitmiştir, ya da kendi çıkarını diğer devletler aleyhine artıracak bir ortam oluşturmaktadır. Bu iki ihtimalden hangisinin doğru olduğunun diğer devlet için mutlak olarak bilinmezliği realizmin güvenlik ikilemi olarak adlandırdığı durumdur. Bu ikilemden güvenli bir şekilde çıkışın yolu ise en kötü senaryonu varsayarak ilk devletin güç artırımına diğer devletlerin de güç artırımını ile cevap vermesidir. Diğer bir ifadeyle, devletler hayatta kalmalarını riske edemeyecekleri için diğer devletlerin niyetlerine ilişkin en kötü senaryonu temel veri olarak alıp ona göre hareket ederler. Fakat ikinci devletin ilk

devlete güvenlik ikileminden çıkışın bir yolu olarak güç artırımı ile cevap vermesi ilk devleti aynı nedenlerden dolayı tekrar güç artırımına yönelteceği için, güvenlik ikilemi sürekli bir şekilde devletleri güç artırımına zorlayan bir dinamiktir (Kardaş, Balci, 2014:123-124).

BÖLÜM II: REALİZM DÜŞÜNÜRLERİ

2.1. Niccolo Machiavelli`nin Realist Görüşleri

Uluslararası İlişkilerde egemenliği hala önemli ölçüde süren realizmin felsefi kökeni Thomas Hobbes`in siyaset kuramına uzanmaktadır. Bazı yazarlara göre kuramın adı 20.yüzyılın ikinci yarısında konulmuş olsa da, Thucydides`ten, Machiavelli`ye ve Clausewitz`e kadar pek çok siyasal bilimci realist çözümleme yöntemini kullanmıştır. İlkelerini, ilk kez E.H.Carr ve Hans Morgenthau belirlemiş, uluslararası politik akademik çalışmalarda tek geçerli yaklaşım halini almıştır.

Bir italyan siyaset felsefecisi olan Niccolo Machiavelli`nin en ünlü çalışması gücün nasıl kazanılacağı, nasıl korunacağı, nasıl sürdürüleceğine ilişkin kitabı Prens`dir. Rönesans İtalyasındaki yoz uygulamalarını kaleme alan yapıtta o günkü düşük ahlaksal uygulamalara felsefi aklama getirmekte ve kitleler üzerinde güç kazanmayı ve sürdürmeyi amaçlayan devlet adamlarına uygulamalarında yol gösterecek bir kılavuz sunmaktadır. Bu nedenle “amaç aracı aklar” diyen bir felsefi anlayışı temsil eden “Machiavellizm” bazılarına göre yüz kızartıcı bir terimdir. Güç ona göre başlı başına bir amaçtır ve ahlaksal ölçülere ve etik unsurlara bakılmaksızın kazanılabilir (Arı, 2013:145-146).

Machiavelli`nin modern siyaset teorisine en büyük katkısının politikanın sekülerleşerek kamusal ve özel moralite alanlarının kesinlikle ayrılmasında ve teşkilatlanmış ve egemen bir güç olarak modern devletin tanımının yerleşmesinde olduğu söylenir. Devletin ayrı bir birim olarak, kilise gibi dinsel veya imparatorluk gibi dünyevi başka hiçbir birim ya da otoritenin vesayeti altında olmaksızın varlığını sürdürmesi ve kendi iç meselelerini yürütmesi barede hiç şübhe etmeyecek kadar emindir.

Politikanın sekülerleşerek kamusal ve özel moralite alanlarının ayrılması ve devletin öncelikle kendisi olan bir birim olarak tanımlanması, devletin ve siyasetin kişilerarası ahlak kurallarından soyutlanıp salt politikanın gereklerine göre değerlendirilmesi sonucunu doğurmuştur. (Yurdusev, 2010:41-42).

Machiavelli, politikanın temel kavramı olarak ‘güç’ kavramını görmekteydi. Zaten o, politikayı bir güç alanı olarak görmekteydi. Bu yüzden “*Prens*’te Machiavelli, kendi tarzının retorik hassasiyetinin tersine, gücün otonom ve maddi bir dışsal zorlama olduğu modern politik farkındalığın bilgisini vererek kendine has bir varsayım icat etmiştir. *Prens*, egemenliğini korumaya çalışan bir hükümdarın neler yapması gerektiğini içerir (Satıcı, 2015:117).

Tek kişi tarafından yönetilen devlet öngörmektedir. Ona göre hükümdarlıklar iki türlüdür: ”ya soydan geçerler, bu durumda aynı soydan gelenler uzun süre orada egemenliklerini sürdürürler ve ya herhangi bir şekilde yenidirler”. Düşüncesi kuvvete dayalı bir devlettir. İktidar dağıtılmış değil tek kişinin elinde toplanmıştır (Elmalı, 2003:138). Hükümdarların temel amacının sahip oldukları devletin hayatta kalması olduğunu belirtir ve sonra buna ulaşmanın yolunun ahlak ya da normlardan geçmediğini, gerek olduğunda kötü davranmayı da normalleştiren realpolitikden geçtiğini savunmuştur (Balcı, Kardaş, 2014:121).

İki tür ahlak anlayışı üzerinde duran Machiavelliye göre, biri bireysel ahlak, diğeri ise prensin devletin çıkarlarını ve ulusal güvenliği korumasına ilişkin ahlaki sorumluluğudur. Bunlar arasında bir çatışma olduğu durumlarda prensin ikinciye tercih etmesi devlet güvenliğinden sorumlu olduğu için sorumluluk ahlakının bir gereği olarak düşünülmektedir. Bu

nedenle iyi yönetici sorumluluk ahlakı doğrultusunda hareket ederek devletin bekasını sağlayan yöneticidir. Klasik anlamda iyi ve ahlaklı bir kişi olsa bile bu noktada becerikli değilse kötüdür. Bir devlet uzun süre kendi halinde barış içinde kalamaz. Yani, başka devletleri rahatsız etmese bile, başkaları tarafından rahatsız edilebilir. Dolayısıyla devletin ve hükümdarların davranışlarını belirleyen temel unsur devletlerarası ilişkilerin temel mantığıdır diyen Machiavelli, böylelikle uluslararası sistemin anarşik bir yapıya sahip olduğu fikrinin de öncülüğünü yapmıştır.

Machiavelli'nin çalışmasında güç, güç dengesi, ittifak ve karşı ittifak oluşumu ve kent devletleri arasındaki çatışmaların nedenleri üzerine olan bu yaklaşımlara göre, prensin iktidarını sürdürebilmek için, içten ve dıştan gelecek tehditlere karşı koyabilecek güce sahip olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Eğer bir insan en yüksek politik erki kazanmayı başaracak olursa, o zaman bunu nasıl kazandığının pek önemi olmayacaktır, çünkü aldatılmalarına izin veren kitleler zamanla egemenlerine boyun eğip saygı göstereceklerdir. Biricik günah politik erki ele geçirmeyi başaramamaktan oluşur. Çünkü başaramayan kişi yok edilebilir (Arı, 2013:146). Devletin güvenliğinde öncelikli bir sorumluluk sahibi olan Prens kendi güvenliği için öğrenmeli olduğu esas sanat ise savaş sanatıdır. İyi örgütlenmiş bir devletin mutlaka iyi kanunları ve iyi ordusu olur. Gücün simgesi olarak gördüğü ordunun bir politik düzenin devamlılığı ve birliği için gerekli görerek, Prens'te iyi yasaların güvencesini de orduya bağlar. (Saticı, 2015:118).

Temel siyasi değer ulusal bağımsızlıktır. Yöneticilerin temel sorumluluğu her zaman kendi çıkarlarını korumak ilerletmeye çalışmak ve bekayı sağlamaktır. Bu da güçlü olmayı gerekli kılar. Eğer bir devlet güçlü

değilse, bu diğerlerinin avı olmaya davettir. Gerektiğinde ulusal çıkarların korunmasında acımasızlığı da içerir. Machiavelli moral ve etik davranışın ancak belirli insan ilişkilerinde geçerli olduğuna devlet adamlarının tedbirli davranmak ve siyasi sosyal düzenin zafiyetlerine dikkat etmekten başka alternatifleri olmadığına inanıyordu.

Her ne kadar Machiavelli etik ya da adaletle doğrudan ilgilenmemişse de, insan doğasını tamamiyle olumsuz gördüğü ve ahlaki değerlerle genel adalet söylemini halhazırda güçlü olanların tercihleri olarak değerlendirdiği anlaşıyor (Aydın, 2010:44-45).

Ona göre, bir devletin güçlenmesi ve ayakta kalabilmesi için devletin kuvvet uygulaması, yani kuvvete dayalı bir yönetim ortaya koyması zorunluydu. Devletin varlığını sürdürme ve hayatta kalma amacı diğer tüm amaçlarının önünde gelir. Moral, ideolojik, ve diğer tüm amaçlar bu amaca göre ikinci derecededir. Ulusal çıkar ve uluslararası politikanın gereklerine göre hareket etmek önemlidir. Bu inanç çerçevesinde düşünürü göre, kabalıklar karakter bakımından güvenilmezdir; onları bir şeye inandırmak kolay ama aynı inançta tutmak zordur; bu nedenle devlet, insanlar artık bir şeye kendi gönülleriyle inanmaz hale geldikleri zaman, zor kullanarak durumu düzeltecek şekilde organize olmalıdır. Yine ona göre, bir devleti ele geçirmenin yolu, kuvvet uygulamaktan geçmektedir. (Elmalı, 2003,138-139).

Devletlerin bireylerin hayatında geçerli olan ahlaki sistemler üzerinden hareket etmesinin kendi sonlarını getireceğinin altını çizen Machiavelli, devlet yöneticisinin yeteneğini belirleyen şeyin dünya siyasetindeki değişen siyasi güç dengelerini kabullenmesi ve bunlar doğrultusunda siyasetini sürdürmesi olduğunu söyler. Ona göre, ”yaptığını,

yapması gereken için bir kenara bırakan kişi” varlığını korumaktan çok yok olmayı öğrenmiş olur. O halde varlığını sürdürmek isteyen bir hükümdarın iyi olmamayı öğrenmesi ve koşulların gereklerine göre davranmayı bilmesi gerekir” (Balcı, Kardaş, 2014:121).

Machiavelli sınırın bittiği yerde savaşın başlayacağını, devletlerin birbirleriyle dostluğunun söz konusu olmadığını düşünmektedir. Diğer yandan ona göre, yeni topraklar almış olan bir devlet o ülkede kendine destek olanları da zaman içinde pasifleştirmeli, güçlerini ellerinden almalıdır. Sadece kendi milliyetine dayanan ve kendi öz insanından oluşan bir orduya güvenmelidir. Yöneticinin yerine göre ahlak kurallarına uymamasının, hile yapmasının gerekli olduğunu ireli sürmüş böyle bir perspektifle yönetilen devletin daha güçlü olacağına inanmıştır (Elmalı, 2003:138-142).

Her devlet kendi varlığını sürdürmek için çabalamaktadır, bunun için güce sahip olmak gerekir. İnsan ilişkilerinin güç ilişkileri olduğunu ve gücle doğal zorunlulukların politikanın ayrılmaz parçaları olduğunu söylemiştir (Saticı, 2015:126).

2.2. Thomas Hobbes'un Realist Düşünceye Katkısı

Realizmin felsefi kökenine ve düşünce dünyasındaki geri planına bakarken realist düşünceyi etkileyen Thomas Hobbes'un katkısı göz ardı edilemez. Liberal felsefenin ortaya çıkmasında ve temellerinin atılmasında John Locke ne ise, realizmin temel felsefesinin ortaya konmasında da Thomas Hobbes çok önemlidir. Hobbes Toplumsal Sözleşme kuramıyla, realizmin ana çerçevesini ortaya koymuştur.

Machiavelli gibi Hobbes'un da insanın doğasına yaklaşımı olumsuzdur. Aslında Hobbes'un devlet öğretisine ilişkin görüşlerini ortaya koyarken Thucydides'tende etkilendiği görülmektedir. Herkesin kendi çıkarını düşündüğü ve merkezi bir otoritenin olmadığı durumlarda olabilecekleri tartışmış ve bu durumda ortaya çıkacak “savaş durumunun”-ya da doğa halinin ancak güçlü bir monark ile önlenebileceğini belirtmiştir. Hobbes'a göre insanın kendi varlığını ayakta tutma ve sürdürme güdüsü tüm eylemlerini belirlemektedir. İnsanın bu yapısı olabildiğince çıkarıcıdır. Bundan dolayı herkese karşı savaş durumu başlar. Bu durumda insan insanın kurdudur (Bozdağlıoğlu, 2007:139). Realizmin temel varsayımı olan ve Hobbes tarafından da benimsenen insanın doğal kötülüğü ve günahkarlığı onun bu doğal kötülüğünün sınırlanmasını gerektirdiğinden bir üstün otoritenin varlığı gerekir. Dolayısıyla devletin olmaması ya da herhangi bir şekilde yıkılması halinde toplum yeniden savaş durumu olan doğa durumuna geri döner ve tekrar bir üstün otorite çıkarır (Arı, 2013:9).

Leviathan adlı eserinde Hobbes, yöneticilerin temel görevinin halkın güvenliğini sağlamak olduğunu belirtmiştir. Devletin amacı güvenlidir. Bundan anlaşılması gereken, devlet dediğimiz politik toplumun, içinden çıktığı toplumu oluşturan kişilerin, hem bireysel, hem de kolektif olarak korunması, dolayısıyla daha mutlu bir yaşam sürmeleridir (Aksoy, 2013:6). Hobbes, dönemin karışıklığından esinlenerek kaleme aldığı bu kitapta, insan doğasını kötümser bir yaklaşımla ele almış, kargaşayı önlemenin ve istikrarı sağlamanın en önemli yolunun güçlü bir egemenden geçtiğini savunmuştur. Hobbes'a göre böyle bir egemenin olmadığı ve doğa hali olarak tanımlanan ortamda insanlar devamlı olarak bir korku ve ölüm tehlikesi içindedir. Bu durumdan kurtulmak için insanlar bir araya gelmeli

ve bütün kudret ve güçlerini, doğa halindeki anarşiye son verecek bir egemene devretmelidirler (Bozdağlıoğlu, 2012:40).

Hobbesin realist düşünürler üzerinde etkili olan analizlerinde “doğa hali” kavramı toplum ya da devlet oluşumunu açıklamak için inşa ettiği bir kavramdır ve insanların toplum halinde ortak bir otoriteye boyun eğmeden önce yaşadıkları varsayılan durumu gösterir. Doğa halinde ne düzen vardır ne hukuk, ne de adalet. İnsan yaşamı her türlü sosyal, iktisadi ve kültürel üretimden yoksundur. Bu pratikte bir savaş halidir. Bununda başlıca nedeni insanın bencilliği, hırsı, çıkarıcılığı, yaşamını idame ettirmek arzusu ve buna bağlı olarak ta güç ve iktidar hırsıdır (Yurdusev, 2010:44). Doğa halinde tüm insanların hayatları tehlikededir ve kimseye güvenemeden sürekli çatışma halindedirler. İnsanların sürekli birbirlerinden korkarak yaşadıkları bu ortamdan kurtuluşun yolu, onların hak ve özgürlüklerinin bir kısmından vazgeçip onları devrederek, egemen devletlerin kurulup korunmasıdır (Mümtazer, 2013:73). Dolayısıyla insanlar birbirlerinden korkularını ortak güvenlik paktı (commonwealth) kurarak aşarlar. Bunu mantıkları gereği değil, korkuları gereği yaparlar ve sonuçta kendilerini birbirlerinden ve dış tehditlerden koruyacak mutlak otoriteye ve yeterli güce sahip devleti (Leviathan) oluştururlar. Böylece o devletin koruması altında refahlarını geliştirme aşamasına ulaşırlar. Fakat bu oluşum başka bir sorunu beraberinde getirir. Tehlikeli doğa halinden kurtulmak için oluşturulan devlet aynı anda devletler arasında benzer bir doğa hali, ya da uluslararası ilişkiler literatüründeki ifadesiyle güvenlik ikilemi doğurur. (Aydın, 2004:45)

Hobbes, doğa durumunun devam ettiği varsayılan uluslararası sistemde de, her devletin birbiriyle savaş halinde olduğunu ve dolayısıyla

sistemin anarşik bir özelliğe sahip olduğunu varsaymaktadır. Mahkûmun ikilemi modelindeki mahkûmlar gibi, her devlet dış dünyadan izole olmuş gibidir. Niyetleri hakkında bilgi sahibi olmadığı diğer devletlere karşı kuşkuyla yaklaşmakta ve kararlarını kendi mantığına dayandırmaktadır (Arı, 2013:9).

Yöneticilerin bir yandan gizli anlaşmalar imzaladıkları, öte yandan bu anlaşmalara muhalif eylemlerde bulundukları bütün olaylar, Hobbes'un egemen aktörlerin davranışlarının anlayışla karşılanması tezine uygundur. Diğer insanlar gibi, bu yöneticilerin de kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiklerini dile getiriyordu, çünkü icraatları herhangi bir yasa tarafından kısıtlanamazdı, gücün tek yasa kabul edildiği doğal hakkı kullanmaktaydılar (Knutsen, 2015:148).

Hobbes'dan esinlenerek yapılan realist çıkarımlarda uluslararası sistemde bir Leviathan, ya da hegemonik bir güç veya bir dünya devleti olmadığından anarşi devam etmektedir. Diğer bir ifadeyle düzeni sağlayıcı bir üstün otoritenin söz konusu olmadığı uluslararası ilişkilerde çatışma, kuşku, güvensizlik ve savaş kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle bir toplumsal sözleşmenin olmadığı bu durumda hiçbir moral veya ahlaki yükümlülüğün devletler arası ilişkilerde istenen düzeni sağlayamacağı düşünülmektedir. Herkesin herkese düşman olduğu ya da öyle görüldüğü bu ortamda doğru, yanlış, haklı, haksız, adalet ve adaletsizlik gibi kavramların oldukça göreceli kavramlar haline geleceğini öne sürmektedir (Arı, 2013:150).

Realist teori geleneğinde, anarşi olgusunu hem iç siyasete hemde de dış siyasete dair teorik yaklaşımının merkezine yerleştiren Hobbes olmuştur. Uluslararası ilişkilerde," tüm zamanlarda, krallar ve egemen

iktidar sahipleri, bağımsızlıkları nedeniyle, daimi kıskançlıklarda ve gladyatörlerin hal ve tavırlarında olmuşlardır”. Realist teori geleneği açısından, Hobbes’un anarşik ortamdaki rekabet ve çatışmayı, aktörlerin saikleri ile açıklayan yaklaşımı önemlidir (Ersoy, 2014:169). Dolayısıyla Hobbes’a göre, uluslararası sistemde nihai otorite olmadığı için devletlerden farklı olarak burada anarşi hüküm sürmektedir ve uluslararası güvenlik ikileminden kişisel güvenlik ikileminde olduğu gibi kaçış söz konusu değildir. Bu nedenle de çatışma hali uluslararası ilişkilerin doğal halidir. Doğa hallerindeki bireylerin aksine, egemen devletler küresel güvenlik garantileri karşılığında bağımsızlıklarını terketmeyi kabul etmezler. Uluslararası doğa hali, bireylerarası doğa hali kadar tehdit edici ve tehlikeli değil. Bu çatışma hali yani devletlerin sürekli rekabet içinde olması onların kendi vatandaşları için daha iyiye ulaşmasına imkan sağlayacağı için devletlerin yetkilerini bir üst otoriteye devrettikleri bir dünya devleti önermez. Fakat bunun maliyeti, egemen devletler arasında sürekli ve garantili bir barışın sağlanamaması, aksine potansiyel savaşın varlığıdır. Çünkü devletler diğerleri kendilerinden güçlü oldukça, kendilerini zayıf hisseder, güvenlik ve korunma içgüdüleriyle daha güçlü hale gelmeye çalışırlar (Balcı, Kardaş, 2014:121; Aydın, 2004:45).

2.3. Carl Von Clausewitz`de Realist Fikirler

Prusya ordusunda generalliğe kadar yükselen ve Napolyon Savaşları`nda görev alan bir Alman subayı olan Clausewitz`in tamamlayamadığı eseri “Savaş Üzerine”, savaşın tabiatı, teorisi ve unsurları üzerine ayrıntılı, sistematik ve aynı zamanda felsefi bir incelemedir ve

modern stratejik çalışmalar disiplininin kurucu metinlerinden biridir. Aynı zamanda bu eserde rastlanan realist düşünceler bakımından Clausewitz`in fikirleri önemlidir.

Savaşın, “kağıt üzerindeki savaş” dediğı teorideki savaş ve “gerçek savaş” dediğı pratikteki savaş olarak iki şekli olduğunu ve bu ikisini birbirinden ayıran etkenlerin, ”sürtünme” kavramı ile ifade ettiğı, başta insan unsurundan kaynaklananlar olmak üzere, savaş esnasında ortaya çıkan öngörülemeyen etkenler olduğunu belirtir. Realist teori geleneğı açısından, Clausewitz`in savaşın, siyasetin dışında müstakil bir alan olmadığı, siyasetin bir parçası olduğu düşüncesi önemlidir. Kısaca, her politika savaş olmasa da her savaş politikedir. Clausewitz`e göre, “savaş, sadece bir siyasi eylem değildir, gerçek bir siyasi vasıtaadır, başka araçlar ile sürdürülen siyasi etkileşimin bir devamıdır”. Clausewitz, savaşın siyasi sebepler ile ortaya çıktığı ve bu nedenle, savaşın icrasında,savaşı ortaya çıkaran temel siyasi sebeplerin belirleyici olduğu ve olması gerektiğı görüşündedir (Gzen, 2014:169-170).

Clausewitz`e göre savaş, siyaset için bir araçtır. Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları sonrasında değişen savaş koşullarını gören Clausewitz, bunu incelediğı “Savaş zerine” eserinde siyaset için herşeyin yapılabileceğini dile getirmiştir. Savaşla ilgili şu sözleri: “...harbin yalın bir politik eylem olmayıp gerçek bir politik araç, politik ilişkinin bir devamı, politikanın başka araçlarla devamı olduğunu görüyoruz” ile Clausewitz`in artık savaşı sadece bir araç olarak gördüğünün kanıtı olmakla birlikte asıl amaç politikanın devamlılığıdır. Clausewitz`e göre, savaş şiddet kullanımını meşru kılmaktadır. şiddet, karşısındaki düşmanın gücünü kırmak için kullanılması zorunlu bir araçtır. Savaşta kullanılan güç ne derece arttırılırsa,

karşı taraf da gücünü arttırabilir. Ancak burada önemli olan nokta;gücün artması ile düşman iradesinin kırılmasının kolaylaşacak olmasıdır (Güleç, <https://indigodergisi.com/2015/04/savas-kuramlarinda-sun-tzu-ve-clausewitz/>).

Clausewitz`in savaşın amacı ile ilgili bu yaklaşımı, çatışma dışı yöntem arayanlar için kullandığı ifadeler ile bir arada değerlendirilmelidir. Clausewitz şöyle demektedir: “...insancıl kişiler fazla kan dökmeden düşmanı silahsız bırakma ve yenmenin ustaca bir yolu bulunduğunu kolayca hayal edebilirler...” Bu görüş, kökü kurutulması gereken yanlış bir inanıştır...”. Realist bir bakış açısı ile; devletlerin, çatışan çıkarlarında benzer ısrarcı tutumlar sergileyecekleri dikkate alınır ve Clausewitz`in yukarıda kısaca belirttiğimiz yaklaşımı göz önünde bulundurulursa, savaşta, karşılıklı şiddetin önüne geçmenin neredeyse imkanı yoktur. (Özev, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/3169/sun_tzudan_clausewitze_savas_anlayisinda_degisim).

2.4. Sun Tzu`da Realist Fikirler

Çinli stratejist ve general Sun Tzu da “Savaş Sanatı” adlı eserinde devlet (hanedanlık) güvenliği için realist yaklaşımlar sergilemiş savaşların kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Hatta bu savaş zamanı antlaşmasız barışın gerçekleşmesinin çıkar ve hileden ibaret olduğunu şu sözleriyle belirtmektedir:

“Antlaşmasız barış isteyen birbirlerine karşı saldırgan tutum izleyen ve bundan vazgeçmeyen ülkeler genel bir tanımdır. Sonra birden bire içlerinden biri belli bir neden yokken barış ve dostluk istemeye gelir. Bu

mutlaka içlerinden bir krizin ortaya çıktığını gösterir ve bir taraf kendi sorunlarına eğilebilmek için sürekli bir barış ister. Aksi şekilde kullanacağı gücün olduğunu bilip seni daha sonra gafil avlamak için barış ve dostluk hilesine başvurur” (Karabulut, Değer, 2015:72-73).

2.5. Klasik Realizm Düşünürleri

Birinci Dünya Savaşı sonrası liberaller savaşı ortadan kaldırmak, barış ortamının nasıl sağlanacağına ilişkin çeşitli fikirler üretmişlerdir. Sorunların çözümüne yönelik Milletler Cemiyeti benzeri bir mekanizma oluşturulmalıydı.

İngiltere ve Fransa Alman İmparatoru suçlamıştır, ancak bazı aklı-selim kişiler savaşı tartışmak yerine savaşın nedenlerine inmeyi ve tekrar etmemesi için bişeyler yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Bunların çoğu Amerikalı, ya da İngilizdi. Savaştan mağlup olarak çıkan Almanya bu görüşleri hemen benimsemiş, ama 1919 Versailles Barış Konferansında bunlar sadece düşünce olarak kalıp uygulamaya geçilmeyince büyük hayal kırıklığına neden olmuştur. Wilson ve liberal enternasyonalist düşünceye göre uluslararası diplomasi daha barışçıl bir şekilde yeniden yapılandırılabilir, devletler çıkar anlaşması yapabilirdi. Wilson, Ocak 1918-de yaptığı konuşmada ülkesinin savaş hedeflerini ortaya koyuyordu. Bağımsızlık, egemenlik, demokrasi gibi ilkeler öne sürmüştü ve halkların kendi yöneticilerini seçmesini savunmuştur.” Bunun içinde self determinasyon ve devlet kurma hakkı tüm uluslara tanınmalıydı. Gizli diplomasi yerini kamuoyuna açık bir dış politika vizyonuna bırakmalıydı.

Devletlerin hayatta kalması için gereken yol olan güç dengesi de kolektif güvenlik anlayışı olarak değişmeliydi”

(Ateş, <http://www.tuicakademi.org/fikir-babalarinin-isiginda-realizm-ve-neorealizm/>). Sonuç olarak tüm bunların gerçekleştirilebilmesi için devletlerin ortak kararlar alıp uygulayabileceği bir kurum olarak düşünülen MC kuruldu ve kuruluş amacı milletlerin ortak karar alması olan bu kurum büyük devletlerin oyuncağı oldu.

Uluslararası ilişkiler disiplininin erken dönem liberalist fikir adamlarına yönelik eleştiri; 1929 yılında başlayan Büyük Buhran ve MC'nin uygulamadaki başarısızlıkları akabinde, Woodrow Wilson Kürsüsü'nde görev yapan Edward Carr'dan gelmiştir. 1930'ların gelişmelerinin, uluslararası örgütlerin zayıflığını, devletler arasındaki güç mücadelesinin gerçeklerini ve pasifizmi destekleyen kamuoyunun yalnızlığını ortaya koyduğunu ileri süren Carr, idealizmin normatif temellerini reddederek uluslararası politika biliminin oluşturulması gerektiğini söylemiştir (Aydın, 2004:36).

I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmak istenen kolektif güvenlik sisteminin tamamen yıkılması ile beraber, uluslararası politikayı güç ile özdeşleştiren çalışmalar da artmaya başlamıştır. Uluslararası ilişkiler disiplininin tarih, felsefe, ya da uluslararası hukuk gibi bilimlerin bir alt dalı olarak değil de ayrı ve bağımsız bir disiplin olarak benimsenmesinde önemli bir payı bulunan Hans J. Morgenthau (1904-1980) da, modern Realist düşünce üzerinde en fazla etkiye sahip klasik realist düşünür olarak kabul edilmektedir (Bozdağlıoğlu, 2012:40).

2.5.1. Edward Hallet Carr`ın Realizme Bakış Açısı

Edward Hallet Carr`ın, 1939`da yayımlanan ve uluslararası ilişkiler disiplinini “bir bilimin başlangıcı” olarak tanımladığı, disiplinin kuruluş yıllarının gerçekleştiği iki dünya savaşı arasındaki dönemi incelediği “*Yirmi Yılın Krizleri:1919-1939*”adlı eserinin uluslararası ilişkiler kuramının bugünkü anlamda ilk akademik temelini oluşturduğu, genel kabul görmektedir. Bu eserin bir diğer önemli özelliği ise, Realist(Gerçekçi) ve Liberal kuramlar arasındaki “büyük tartışma”yı başlatmasıdır (Demir, Varlık, 2013:68; ŞEN, 2014:16).

İdealizme yönelttiği ağır eleştirilerle klasik realizmin doğmasına zemin hazırlayan bir yazar olan Carr, Uluslararası İlişkiler alanında temel klasikler arasına girmiş bulunan bu çalışmasını, 1939`da Avrupa da savaşın gölgesinde tamamlamıştır. Carr, çalışmasında savaşın kişisel nedenleri üzerinde durmak yerine; genel bir kritiğini yaparak daha belirgin nedenler üzerinde durmayı tercih etmiştir. Carr, 1919 tarihli Versay Antlaşması`nın üzerinden henüz yirmi yıl geçmeden savaşın çıkışını hayretle karşıladığını belirterek buradan geleneksel idealist yaklaşımı şiddetle eleştirmektedir. 1.Dünya Savaşı`nın korku, endişe ve güvensizlikten kaynaklandığını belirterek, diğer realist yazarlar gibi o da güç unsurunun önemi üzerinde durmaktadır (ARI, 2013:151).

Carr “ütopyacılık” dediği “İdealizmi” ciddi şekilde sorgulamış, Uluslararası ilişkilerin olması gerekene, yani ütöpik projelere değil, olana yani savaş ve çatışmaların çözümlenmesine odaklanması gerektiğini söylemiştir. Realizm,ona göre, uluslararası ilişkileri normatif bakışların ağırlıklı olduğu emekleme döneminden, çözümlemenin önem kazandığı olgunlaşma dönemine götürecektir (Eralp, 2011:70).

Ütopyacıların “çıkarların uyumu” doktrininin eleştiren Carr’a göre, idealistlerin böylece kendi çıkarlarını, dünyanın geri kalanına kabul ettirmek amacıyla bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde evrensel çıkar adı altında gizlendiğini ileri sürmektedir. İnsan doğası gereği kendi için yararlı olduğuna inandığı bir şeyin diğerleri için de yararlı olduğuna inanır. Hatta bazı özel çıkarlarını gizlemek için şık maskeler bulur. Ülke içinde sık sık kullanılan kamusal yarar teorilerinin benzerlerine uluslararası ilişkilerde de sık sık rastlanır. Carr’a göre idealist mutlak bir standart geliştirmeye heveslidir. Fakat bunu yaparken kendi çıkarının dünyanın çıkarı olduğunu açıkça söylemez. Önce dünya için iyi olanın kendi ülkesi için de iyi olacağını savunur; arkasından da bu argümanı tersine çevirerek kendi ülkesi için iyi olanın dünya için de iyi olduğunu söyler (Arı, 2013:12-13).

Carr, idealizmin rasyonalizmine de önemli eleştiriler getirir. Carr’a göre, “ütopyacı-rasyonalist” anlayışla uluslararası ilişkiler evrensel normlar çerçevesinde standartlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu düşünce ise, 19. yüzyıl liberalizminden esinlenerek, kişiler arasında temelde çıkar uyumu olduğu varsayımından hareketle, uluslararası ilişkilerde de menfaatler arasında uyum olabileceğini öngörmektedir. Carr böyle bir evrensel ahlakîyetçiliğin temelde hakim devletlerin değerlerinin yaygınlaştırılmasına hizmet ettiği ve savaşta galip gelen devletlerin oluşturduğu statükonun devamının amaçlandığını savunur. Evrensel ahlakîyetçiliğe karşı çıkan Carr, Machiavelli’den gelen Realist geleneğe döner ve uluslararası ilişkilerde “olanın” anlaşılması için güç ilişkilerine bakılması gerektiğini belirtir (Eralp, 2011:70-71).

Carr, güç unsurunun önemini vurgulamıştır. Çatışma ve savaşların anlaşılabilmesi için güç dağılımındaki dengesizliklerin incelenmesi

gerektiğini belirtmiştir. Carr, ilk başta güvenlik endişesiyle savunma amaçlı başlayan 1. Dünya Savaşı'nın bir süre sonra devletlerin toprak ele geçirme amaçlarıyla hareket etmeye başladıklarını belirtmiştir. Güçlerini arttırmak isteyen devletler var olan etki alanlarını da arttırmak isteyeceklerinden devletlerin ulusal çıkarları çatışacaktır. Carr, değişime de vurgu yapmış ve değişimin yeni güç ilişkileri sonucunda şekilleneceğini söylemiştir (Mercan, <http://www.tuicakademi.org/realizm/>).

Uluslararası sistemde devletlerin tatmin olması statükoyla açıklanabilir. Birinci Dünya Savaşı sonrası galip devletlerin yaptığı düzenlemeler sistemde revizyonist devletlerin oluşmasını sağlamıştır. Bu devletler de oluşan yeni statükoyu bozacaktır-nitekim öyle de olmuştur ve İkinci Dünya Savaşı patlak vermiştir. Ayrıca Carr, ulusal çıkarların zaman içinde değişebileceğinden, bu değişimin statükoyu değişime zorlayacağını belirtmiştir (Ateş, <http://www.tuicakademi.org/fikir-babalarinin-isiginda-realizm-ve-neorealizm/>).

Politikayı etiğe üstün gören Carr'a göre, yöneticiler güçlü oldukları için yönetmekte, yönetilenler de zayıf oldukları için tabi olmaktadır. Zaten zayıfın boyun eğmekten başka seçeneği yoktur ve istemese de güçlüler tarafından buna zorlanmaktadır. Çoğunluğun yönetmesi güçlü olmalarından, azınlığın boyun eğmesi de güçsüz olmalarından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Carr'a göre realistler "kişi niçin boyun eğer" sorusuna gerçekçi yaklaşmaktadır. Carr'a göre, kişi boyun eğmek zorunda; zaten aksi taktirde buna zorlanacağını bilincindedir. Sorumluluk kavramını güçlüyle ilişkilendiren realizm, ütopyacı bakış açısının bunu etikle ilişkilendirmesine karşı çıkmaktadır. Carr'a göre, politika etiğin değil, etik politikanın bir fonksiyonudur. (Arı, 2013:151-152).

Carr, ilk önemli siyasi gerçekçi olarak kabul ettiği Machiavelli'nin çalışmalarından realizmin üç temel taşını tespit etmiştir. Birincisi, tarih ütopyacıların inandığı gibi hayal gücü ile yönlendirilemez; ancak entelektüel çabayla sebep ve sonuç silsilesini analiz edebilir ve anlaşılabilir. İkincisi, ütopyacıların iddia ettiği gibi teori pratiği yaratmaz, fakat pratik teoriyi oluşturur. Üçüncüsü, ütopyacıların aksine politikayı etğin önüne koyan Carr, bu çalışmasıyla uluslararası ilişkiler disiplinine teorik manada realizmi kazandırmıştır (Şen, 2014:16-17).

Sonuç olarak, Carr uluslararası sistemin global güç gerçekleri ve kuralları ile şekillendiğini savunmuştur. Güç kavramını devletler ve diğer tüm faktörlerden ayırmıştır ve bu da Carr'ın en çok eleştirildiği alan olmuştur. Carr'ın çalışmaları bir uluslararası ilişkiler teorisi değildir daha çok liberalizme yapılan eleştirilerin olduğu bir çalışmadır (Ateş, <http://www.tuicakademi.org/fikir-babalarinin-isiginda-realizm-ve-neorealizm/>).

2.5.2.Hans Morgenthau'nun Realizme Bakış Açısı

1948 yılında yazmış olduğu *Politics Among Nations* (Uluslararası Politika) kitabı günümüzde de Realist yaklaşımın temel başvuru kaynakları arasında yer almaktadır. Daha sonra realist düşünce içinde farklı yaklaşımların ortaya çıkmasıyla beraber, Morgenthau'nun realist yaklaşımı Klasik Realizm olarak adlandırılmaya başlamıştır. Fakat Realizm içindeki farklı yaklaşımlar Klasik Realizm'in temel varsayımlarını büyük ölçüde kabul etmektedirler (Bozdağlıoğlu, 2012:40).

Morgenthau, uluslararası siyasetin, siyasetin bir parçası, siyasetin ise hayatın bir parçası olduğu ve ayrıca siyasetin ve temel dinamiklerinin evrensel olduğu düşüncesindedir. Bu düşünce temelinde yazdığı eserinde kendi ifadesiyle “uluslararası siyasetin realist bir teorisini” ortaya koyar. Siyasi güç, güç mücadelesi, milli güç, güç dengesi, uluslararası ahlak, uluslararası hukuk, egemenlik, silahsızlanma, uluslararası teşkilatlar ve diplomasi gibi konulara yaklaşımını şekillendiren ana ilkeleri,” siyasi realizmin altı prensibi” olarak eserin başında belirtir (Ersoy, 2014:171).

1. Siyasal gerçekçilik, toplumun genelinde olduğu gibi, politikanın insan doğasında kök salmış olan nesnel yasalar tarafından yönetildiğine inanmaktadır. Bu yasaların işleyişi tercihlerimize aykırı olabilir, insanın bunlara karşı çıkması için yenilgiyi göze alması gerekir. Gerçekçilik, siyaset yasalarının objektifliğine olduğu gibi inanarak, bu nesnel kanunları kusurlu ve tek taraflı olarak yansıtan olsa bile rasyonel bir teori geliştirme imkânının olduğunu da belirtir. Rasyonel çerçeve oluşturmak için kendimizi devlet adamlarının yerine koymalıyız. Siyasal realizm gerçeklerle hayaller arasında ayırım yapılması gerektiğini söyler (Knopf, <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/morg6.htm>).

2. Siyasal realizmin üstünde durmuş olduğu bir diğer nokta ise devletlerin politikalarını değerlendirirken kullanılacak olan kıstasın güç cinsinden tanımlanmış olan çıkarlar olmasıdır. Bu çıkarların güç cinsinden tanımlanmasının önemi şu noktadadır, bir devlet adamı sürekli olarak kendine “benim ülkemin çıkarları nelerdir?” ve “bu çıkarlar hangi alanlarda benim devletimin gücüne katkıda bulunur?” sorusunu sorduğundan, güç cinsinden tanımlanmış çıkarlara odaklanmak, bizlerin devletlerin yürüttüğü politikaları daha iyi anlamasına imkan tanır (Bilmen,

<http://arsiv.salom.com.tr/news/print/14137-Uluslararası-iliskilerde-REALİZM.aspx>).

3. Siyasal gerçekçilik, iktidar açısından tanımlanan çıkar kavramının evrensel geçerliliğine inanmaktadır. Bir ulusun politikaları ve eylemleri daima ulusal çıkarlar tarafından yönetilir. Ulusal çıkar fikri siyasetin özüdür ve zaman ve mekan koşullarından etkilenmez. Bununla birlikte, ulusal çıkar içeriği daima doğada ve kapsamda değişmektedir. Bu statik değil. Siyasi ve sosyal çevredeki değişikliklerle değişir. Milli çıkar dinamiktir ve bir devletin politika ve eylemlerini incelemek için sürekli analiz edilmelidir. Belirli bir tarih döneminde siyasi eylemi belirleyen çıkar türleri, içinde dış politika oluşturulduğu siyasi ve kültürel bağlama bağlıdır (Kumar, 2016:2-3).

4. Politik gerçekçilik, siyasi eylemin manevi öneminin farkındadır. Ahlaki komuta ile başarılı siyasi eylemin gerekleri arasındaki kaçınılmaz gerilimin farkındadır. Gerçekçilik, evrensel ahlaki ilkelerin, soyut evrensel formülasyonlarında devletlerin eylemlerine uygulanamayacağını, ancak somut zaman ve mekan koşullarıyla filtrelenmesi gerektiğini savunuyor. Bir siyasi lider basit bir vatandaşın savunduğu “doğru olanı yapma” özgürlüğüne sahip değildir. Devletler dış politika kararlarını verirken hiçbir ahlaki kuralla bağlı olmadan, sadece ulusal çıkarın gereklerine uygun eylemler yaparlar.

5. Herhangi bir devletin etiksel seçimleri uluslararası ilişkileri yöneten değerlerle özdeşleştirilemez. Bizi ahlaki aşırılıktan ve siyasi hatalardan koruyan güç çerçevesinde tanımlanan çıkar kavramıdır. Eğer tüm devletleri kendi çıkarları peşinde koşan devletler olarak görürsek, siyasi tutumlarını değerlendirirken hata yapmaz ve adil oluruz (Aydın, 2004:47).

6. Son olarak Realizm uluslararası politikanın, ekonomi, hukuk ve diğer alanlardan farklı ve onlardan otonom bir alan olduğunu savunur, çünkü bu disiplinlerin her birinin araştırma konuları ve sorulara verdikleri cevaplar birbirinden farklıdır. Bir ekonomist uygulanan politikanın refahı ne kadar etkilediği, ya da bir hukukçu hukuka ve ahlaki değerlere ne kadar uygun olduğu sorularına cevap ararken, siyasi Realizm bu politikaların devletin gücünü nasıl etkilediği sorusuna cevap aramaktadır. (Bozdağlıoğlu, 2007:141). Morgenthau dış politikada bilinebilir gerçekler ve rasyonelliğin olduğuna inanmıştır ve teorisini bu çatı üzerine inşa etmiştir. Morgenthau'nun tanımladığı realizme göre, dünya üzerindeki sorunlar insan doğasından kaynaklanmaktadır. Morgenthau'ya göre uluslararası politikalar devletler arasındaki güç mücadeleleridir ve bu mücadele normal, kaçınılmaz ve makbuldür. Sistemdeki radikal değişiklikler başarısızlığa mahkumdurlar. Barış kalıcı olamaz ve güç dengesi sistemin devamlılığı için en önemli unsurdur. Morgenthau ekonomik gelişmelerin dış politikaya etkisini göz önünde bulundurmamıştır. Devletin uluslararası sistemde yegane aktör olduğunu savunmuştur ve hükümet dışı kuruluşları ve uluslararası pazarları ihmal etmiştir. Sonuç olarak Morgenthau, uluslararası politikayı insan doğasından kaynaklanan, güç tanımlı çıkarların bulunduğu, devletlerin yegane aktör olduğu bir sistem olarak tanımlamıştır ve klasik realizme bilimsel bir temel oluşturmuştur.

(Ateş, <http://www.tuicakademi.org/fikir-babalarinin-isiginda-realizm-ve-neorealizm/>)

BÖLÜM III: ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİNDE NEOREALİZM:KENNETH WALTZ VE JOHN MEARSHEİMER

3.1. Neorealizm ve Kenneth Waltz

Hans Morgenthau tarafından ‘siyasi realizm’ olarak adlandırılan gelenek (1966); yüzyıllar boyunca Avrupa ve ‘Yeni Dünya’da, uluslararası ilişkiler üzerine yapılan çalışmaların başlıca dayanak noktasını oluşturmuştur. İtalyan Rönesans yazarlarını, güç dengesi teorisyenlerini ve onları takip eden ‘Machtpolitic’ ekolünün müntesiplerini, kapsayıcı bir ‘realizm’ şemsiyesi altında mütalaa etmek herhalde yanlış olmayacaktır. Uluslararası ilişkiler alanındaki pratik problemlere ve rekabete dayalı devletler-arası sisteme kolaylıkla uygulanabilir olma niteliği; realizmin, ortaçağ sonrası Kıta Avrupası’nda, devlet adamlarının ana stratejik düşünce ve eylem kalıbı haline gelmesine yol açtı. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri’nde, güce dayalı siyaset kuramına ve siyasi realizmin temel önermelerine karşı alternatif yaklaşımlar geliştirme çabaları sıkça görülmesine rağmen; E.H. Carr’ın klasik eseri, ‘Yirmi Yıllık Kriz: 1919-1939’un yayımlanması, aslında siyasi realizmin II. Dünya Savaşı öncesinde liberal akımlara karşı kazandığı zaferi sembolize etmekte idi. Carr, bu gerçeği şu meşhur sözleri ile ifade eder: “Uluslararası sistemde gücün rolü fazla, moral değerlerinki ise nisbeten azdır” (Ünay, 1998:207).

Uluslararası ilişkiler disiplininde özellikle son yıllarda kuramsal bir çeşitlilik göze çarpsa da yeni gerçekçi gelenek belirleyici konumunu sürdürmektedir. Yeni Gerçekçiliğin temel iddiası, uluslararası olguları açıklayabilmek için uluslararasıının özerk ve ayrı bir gerçeklik alanı olarak kavramsallaştırılması gerekliliğidir. Kenneth Waltz artık klasikleşen Man, the State and War (İnsan, Devlet ve Savaş) adlı erken dönem kitabında

uluslararası bir olguyu, örneğin topyekûn savaşı, açıklamak için uluslararası sistemin bütününden hareket etmenin önemine işaret eder. Uluslararası ilişkiler disiplininin üçüncü imajı adını verdiği bu düzey, uluslararası yapının bütününe göndermede bulunur. Waltz’a göre bu bütünün kendini oluşturan birimlerin davranışları üzerinde kısıtlayıcı ve düzenleyici bir etkisi vardır. Bunun anlamı örneğin topyekûn savaşlar gibi çok temel uluslararası olguların, o sistemi oluşturan birimlerin davranışlarının toplamından ya da niyetlerinden bağımsız olarak ortaya çıkmasıdır(Ülman, Balta-Paker, Ağcan, 2011:18).

Sistemik teoriler geliştirme iddiasında bulunan Rosecrance, Hoffmann ve Kaplan’ın, kendi koyduğu standartlara uygun bir Uluslararası Siyaset Teorisi geliştirmeyi başaramadıklarını belirten Waltz, bu standartları şöyle sıralar: Farklı kavramsal alanlar tanımlayabilme, farklı düzeylerde soyutlamalar yapabilme, sebep-sonuç ilişkileri kurabilme, tekrarlanan davranışları belirleme ve bunları farklı uluslararası sistemler ile ilişkilendirebilecek muhtemel davranış kalıpları haline getirebilme. Waltz, ‘yapı’yı; sistem içerisinde etkileşen birimler üzerinde sınırlayıcı ve zorlayıcı bir etki alanı oluşturarak belli tepkilerin benzer durumlarda verilmesine ve böylece tarihi olayların tekrarlanmasına yol açan bir güç olarak tanımlar. Ona göre, “Tarihsel açıdan, uluslararası sistem büyük ölçüde sabittir; zaman içinde belli davranış kalıpları oluşur ve olaylar, sonsuz bir biçimde, kendilerini tekrar ederler”. Bir sonraki adım olarak Waltz; sistemik teorilerin, yapısal dinamiklerin sistem-içi aktörleri sınırlayıcı etkilerini göz önünde bulundurarak, siyasal gelişmelerin sonuçlarını belli sınırlar dahilinde de olsa tahmin edebilir hale geldiklerini iddia eder. “Yapı”, sistem düzeyindeki güçler tarafından onaylanan kimi davranışları ödüllendiren, hoş

karşılanmayan davranışları ise cezalandıran sınırlayıcı bir mekanizma işlevi görmektedir. İşte bu yüzden, ‘yapı’ da, tıpkı sistemi oluşturan diğer aktörler gibi, bağımsız olarak incelenmelidir (Ünay,1998:210).

Devletlerin davranışlarının belirlenmesinde yapıya yaptığı vurgu nedeniyle “yapısal realizm” (Structural Realism) olarak da adlandırılan Neorealizm, ilk defa Kenneth Waltz’un Theory of International Politics adlı eseriyle gündeme gelmiştir. Neo-realizmin ortaya çıktığı tarihsel arka plan, 1970’ler, ABD hegemonyasının (Gramsci anlamında hegemonya, yani güçten çok rızaya dayanan) sarsılmaya başladığı dönemdir. Bu dönemin özellikleri incelendiğinde hem Batı bloğunun hem de Doğu bloğunun sarsıntılar geçirmekte oldukları ve ittifaklarda gerginliklerin arttığı gözlemlenmektedir. Başta ABD’nin katkılarıyla kurulan Avrupa Topluluğu (AT), ABD için ekonomik açıdan bir rakip haline gelmiş ve doların hakimiyetini sorgulamaya başlamışlardır. Üstelik petrol piyasasındaki dalgalanmalar, fiyat artışları vs. gibi ekonomik sorunların ön plana çıkmasına neden olmuş ve bu durumda da uluslararası alanda ekonomi ve siyasi sorunlar iç içe geçmeye başlamıştır. Böylesi ekonomik ve siyasi sorunların bir sarmal gibi dünyayı sardığı bu dönemde hâkim olan uluslararası ilişkiler ekolü realizmdi. Bu bakış açısı gereği iç ve dış siyasi gelişmeleri birbirlerinden ayıran Realizm yoğun eleştirilere maruz kalmış ve en önemlisi de Vietnam Savaşı’nın gidişatı askeri gücün her zaman sonucu belirleyen olmadığını göstererek Realizmin varsayımlarına olan inancı sarsmıştır. Realizmin öngörülerinin tersine gelişen bütün bu olaylar Batı dünyasında ABD’nin liderliğinin ve realizmin öngörülerinin eleştirilmesine sebep olmuştur. Realizmin gerek Marksist gerekse liberal yazarlar tarafında çok ciddi anlamda eleştirildiği böyle bir zaman diliminde

Waltz, Realizmi inkar edip yok saymayarak tam tersine realizmin zengin düşünce geleneğinden bilimsel ve zarif bir teori kurma çabasıyla Realist geleneği tekrar canlandırmıştır (Serdar, 2015:15).

Kenneth Waltz, 1954’de yayınlanan *Man, The State and War* başlıklı klasikleşmiş çalışmasında savaşın nedenlerine yönelik klasik filozoflar arasındaki görüş ayrılıklarını ortaya koyar. Bu filozoflardan bazıları, savaşın insan doğasındaki kusurlardan kaynaklandığını ileri sürerken, diğerleri devletin yapısını savaşların ortaya çıkmasında önemli bir belirleyici olarak kabul eder. Diğer yazarlarsa dikkatlerini bireylerin ve devletlerin faaliyetlerini sürdürmek zorunda oldukları uluslararası sistemin anarşik yapısına yöneltir. Waltz, tarih boyunca devam eden bu tartışmada, filozoflar arasında çatışmanın azaltılabileceği ya da aşılabileceği konusunda temel bir farklılık bulunduğuna işaret eder. Bu durum, savaşın insan varlığının kaçınılmaz bir parçası olup olmadığı temel sorusuna binaen sırasıyla karamsar ve iyimser olan “Realist” ve “idealist” düşünürler arasındaki temel farklılığı yansıtmaktadır (Baylis, 2008:70).

İkinci Dünya Savaşı, Faşizm’e karşı verilen mücadele, Alman işgali, İtalyan kültür ve toplumunun çehresini köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bu yeni tarihi ortamı sanat alanında, 1930-1940 yılları arasında temeli atılan, 1940-1950 yılları arasında gelişen Neorealizm yansıtmıştır.

Neorealizm’in dünya ve ahlak anlayışının, ideolojisinin temelinde antifaşist devrim yer alır. Önerilen ve savunulan devrim sadece kültürü içermemekte, geniş bir tabana yayılmaktadır. Yitirilen savaş sonunda İtalya’nın gerçek yüzüyle, gerikalmışlığıyla, sefaletiyle, tezatlarıyla, sosyal adaletsizlikleriyle, savaş öncesinde zengin, sonrasında fakirleşenlerden ya

da fakir olup da savaşla zenginleşenlerden oluşan halkıyla keşfedilip tanıtılması gerekmektedir(Alemdaroğlu, 2003:25).

3.1.1. Ekonomik Teori Nasıl Mümkün Olmuştur

İlk ekonomistler ve yirminci yüzyıl siyaset bilimcilerinin ortak zorlukları, Sir Josiah Child'ın Yeni Bir Söylemini inceleyerek ortaya çıkar ve esas olarak 1668-1670 yıllarında yazılmıştır. Child çarpıcı bir soru ile uğraştı. Merak etti, neden Hollanda'nın refahı İngilizlerin refah seviyesini açtı? Bir cevap almak için döküm yaparken, çekici bir gerçek gibi görünen şey zerine: Hollanda faiz oranının İngiliz oranından düşük olduğunu anladı. Faiz oranının geçici rolünü oluşturmak için kullanılan mantıksal ilişki bağlantılı ve sıralı. Child, çeşitli ülkelerin refahının geçerli faiz oranları ile ters orantılı olduğunu göstermeye çalıştı. Ardından, refah düzeyinde beklenen değişikliklerin, faiz oranlarındaki değişikliklerden sonra geldiğini savunarak geçici yönünü belirledi.

Child'ın çalışması, sonraki kuramları canlandırma ve materyal sağlayan n teorik çabadır. Bu onun değeridir. İleriye doğru atılması gereken ilk adım, bir ekonomi kavramını toplumdan ve gömülü olduğu politikadan farklı olarak icat etmektir. Bazıları daima bir ekonomiyi kendi toplumundan ve politikasından ayrı düşünmenin yapay olduğundan şikayet edecekler. Bu tür eleştirmenler doğru. Ancak eleştirmenler bu noktayı kaçırıyor. Teori sanattır. Bir teori, entelektüel bir yapı olup, bunlarla gerçekleri seçer ve onları yorumlarız. Ekonominin ncesi teorik çağda, daha çok bilgi, bildirilen veya ne sürülen olgular şeklinde ortaya çıktı ve bunları hesaba katmak için giderek daha fazla girişimde bulundu. Ancak açıklama

farklılıkları uzlaşmazdı ve belirli süreçlerin ve sonuçların açıklanması, ulusal bir ekonominin nasıl çalıştığına dair bir anlayışa neden olmadı (Waltz, <http://classes.maxwell.syr.edu/PSC357/Readings/waltz44.pdf> 21-23).

Benin süje olarak belirişi ile toplum bilimlerinin nispi olarak homojen bir bütünlüğe ve özerkliğe sahip olması modernleşmenin ilk dönemlerine denk düşmüştür. Benin rasyonun yol göstericiliğinde ve Kant'ın deyişi ile velayet-vesayet dönemini geride bırakarak, evrenin merkezindeki yerini sağlamlaştırıp hegemonik eyleme geçmesi ise sosyal bilimlerdeki parçalanma süreci ile yoğun bir etkileşim içinde olmuştur.

Ekonomi politiğin, ekonomi ve politik düzeylerinin birbirinden ayrışmasını bu süreçte değerlendirmek gerekir. Ekonominin içinden geldiği sosyalden ve onun realitesinden özerkleşmesini daha sonra bağımsızlığını açıkça ilan etmesinden ise özenle ayırmak gerekir.

Öznenin toplumdan özerkleşip, denetimsiz iktidar istemli eylemi bağımsızlığını sağlamış ve bu anlamda bireye dönüşme olasılığı doğmuştur. Fakat bu yönelim mutlak aklın egemenliğinde bulacağını umduğu sosyal ve kozmik realiteye ilişkin yanılsamaya düşmesine neden olmuştur. Aynı süreç içinde ekonomi politiğin vesayet döneminin bitip sosyal bilimlerden bağımsızlığını ortaya koyması aynı şekilde ve düzeylerde yanılsamalara yol açmıştır. Ayrıca iktisat felsefesinin ana temalarından belirsizliğin görmezden gelinmesine ve realitenin mutlaklığının ileri sürülmesine neden olmuştur. Bu da iktisadın bilim olma niteliğini derinden etkilemiş ve örneğin iktisat politikalarının gerçekçi seçeneklere doğru gitmesini engellemiştir (Sarfati, 2009:58-59).

3.1.2. Neorealizm: Çatışmalar ve Eleştirimler

Post-yapısalcı yaklaşımların Uluslararası ilişkiler disiplinine girişi 1980’lerde olmuştur. Söz konusu yaklaşımların ana çıkış noktası, 1970’lerin sonunda Kenneth Waltz’un önderliğinde Uluslararası ilişkiler disiplininde hakim bir yer edinen pozitivist ve nedensellik temelli epistemolojinin ve tarihsel bağlamdan bağımsız yapısalcılığın sorgulanmasıdır. Bu alandaki ilk ve en temel post-yapısalcı kavramsal katkılar, gerçekçi ve yeni-gerçekçi kuramların dayandığı temel kavramları sorunsallaştırarak, bu kavramlar üzerinden uluslararası politikanın anlamlandırılmasında ortaya çıkan kısıtlara dikkat çekmiştir (Dzgit, 2015:154).

Karışıklık, kuramların nasıl yapıldığına dair yanlış anlama ile başlar ve yapabileceklerini ve yapamayacaklarını kavramakta başarısız olurlar. Bir teoriyi bir alanın zihinsel bir resmi olarak tanımlıyorum - nasıl bir etki alanının organize edildiği ve parçalarının nasıl bağlandığı. Teori, bir dünyayı entelektüel olarak ele almak için izole eder. Zihinsel bir tablo, örneğin ulusal bir ekonomi ya da uluslararası-politik bir sistem, basitleştirilmiş bir temsildir. nemli nedenleri ve etkileri göstermek için resim, bir ekonomide, ya da uluslararası politik bir sistemde devam eden her şeyi atlamak zorundadır. Bir teori, belirli bir faaliyet alanında neler olduğunu açıklarken kullanılmak üzere tasarlanmış bir araçtır. Bir teoriyi ihmallerinden dolayı eleştirmek garip çünkü teoriler çoğunlukla eksik. Bazen gerçeklerden daha yakınlաřtırmak için bir teoriye bir şey eklenmesi gerektiği söylenir. Fakat, fizikte ya da ekonomide bilim gelişimi, dünyanın doğrudan tecrübesinden uzun adımlar atarak ve son derece soyut terimlerle tasvir ederek ilerlemiştir. Basitleştirme genellikle bir teoriye dahil edilen varsayımlar yoluyla gerçekleşir. Yapı veya uluslararası siyaset,

bölgenin düzenleyici ilkesi olan anarşi ve devletler arasındaki yeteneklerin dağılımı ile seyrek olarak tanımlanır (Waltz, 2004:2).

3.1.2.1. Neorealist Teorisinde Savaş

İnsanlığın o güne dek şahitlik ettiği en büyük savaş olan, hem oluşumu ve gelişimi, hem de sonuçlarıyla birçok alanda kırılmalara sebebiyet veren I. Dünya Savaşı, bir disiplin olarak Uluslararası ilişkiler'in kuruluş ve gelişiminde de çok önemli bir rol oynamıştır. Daha doğru bir okuma ile Uluslararası İlişkiler disiplininin, bu savaşın bir ürünü olduğu söylenebilir. I. Dünya Savaşı, savaşın devletlerin dış politikalarında başvurabilecekleri rasyonel bir araç olmadığını, kazananlarla kaybedenler arasında çok da bir fark bulunmadığını, yıkımın herkesi etkilediğini; sistemin bazen liderlerin bile kontrol edemeyeceği bir hal alabileceğini, savaşın aslında devlet adamları arasındaki iletişim eksikliğinden kaynaklandığını ve son olarak da demokrasinin yerleşememesinin savaşı ateşleyen bir unsur olduğu iddialarını açık bir şekilde gündeme getirdi. Bunun bir uzantısı olarak da, insanlar bir daha benzer felaketleri yaşamamak adına bu tür felaketlerin önüne nasıl geçebiliriz sorusu üzerinde yoğunlaşmaya başladılar. Sorunun çözümü için öncelikle uygun bir zeminin ve kullanışlı araçların yaratılması gerekiyordu. İşte bu noktada zaten hali hazırda birikimlerin de etkisi ile otonom bir sosyal disiplin olarak Uluslararası ilişkiler ortaya çıkacaktı. (Çalış, Özlük, 2007:225-226).

Uluslararası ilişkileri, klasik realizm insan tabiatı ve davranışından, neorealizm, uluslararası sistemden, neo-klasik realizm ise, devlet-içi etkenlerden yola çıkarak açıklamaya çalışmaktadır. Uluslararası ilişkileri

belirleyen en önemli etken, klasik, neo-realizm ve neo-klasik realizmlere göre, sırasıyla insan yapısı, devlet sisteminin yapısı ve devletin yapısıdır.

Neo-realizm uluslararası sistemin egemen devletlerden oluştuğu ve bu devletlerin işlevsel yönden benzer unsurlar olduğu görüşü temelinde bir yapı çerçevesi çizerken, devletleri birbirlerinden farklılaştıran ögenin güç dağılımı olduğu görüşünü ileri sürmektedir. Genel anlamıyla, neo-realizm klasik gerçekçiliğin birim düzeyindeki analizlerine sistem analizi de ekleyerek bir uluslararası politika felsefesi oluşturmaktadır (Aslanlı, Memmedov, 2016:1521-1522).

Bazı yazarlar, çağdaş siyaset kuramının uluslararası barışın nasıl sağlanacağı sorunsalına kesin yanıtlar veremediğini vurgulamakta ve bunu, siyaset kuramında devlete ilişkin görüşlerin özünün devlet, uluslararası ilişkiler hakkındaki görüşlerin özünün de devletler sisteminin meşrulaştırılması olmasıyla açıklamaktadır. Devletler sistemini savaş olgusu olmaksızın düşünmek olanaklı değildir. En azından ampirik olarak savaş olgusunun halen uluslararası sistemin bir parçası olduğunu vurgulamak gerekir. Savaş eğer şiddet içeren ve şiddet kullanımını, bunu sağlayan moral değerlere atıfta bulunarak meşrulaştırmaya hizmet eden siyasal bir eylem olarak tanımlanırsa, devletin savaş görüngüsü olmaksızın tanımlanması zorlaşır.

Savaş olgusu, kategorik herhangi bir ayrıma gidilmeden, üst kavram olarak ölüm ve korkunç acılardan asla soyutlanamaz. Nasıl tıp bilimi varoluşunu metabolizmayı patolojik rahatsızlık olarak gördüğü hastalık olgusunu engelleme temeline dayandırıyororsa, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplinleri de savaşı bu perspektiften değerlendirir. Her ne kadar Clausewitz savaşı siyasetin devamı olarak tanımlamış, savaş olgusunu

rakibe kendi iradesini şiddet kullanarak kabul ettirmek olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda Clausewitz'in savaş tanımı Weber'in “bir sosyal ilişki dahilinde [kişinin] kendi iradesinin ötekine [ötekilere, rakibe] kabul ettirilmesi şansı” olarak tanımlamış olduğu güç tanımına göre bir güç kullanma biçimidir. Savaşın devletlerin meşru bir hareket biçimi olduğu 20. yüzyıl başlarına kadar genel anlamda kabul görmüştür. Böylelikle de siyaset olgusunun temellerinden olan güç kavramı, savaş olgusunu da kapsama alanına dahil eder ve savaşı siyasallaştırarak siyasetin parçası haline getirir. Böylelikle devlet tekelinde olmak kaydıyla meşruiyet kazanan savaş, kurallandırılmış ve hukukileştirilmiş olur (Çaman, 2013:3-4).

3.1.3. Neorealizm ve Dış Politika

Kendi içerisinde farklı görüşleri barındırmasına rağmen, uluslararası ortamı anarşik bir yapıda görmesi, devlet merkezli olması, uluslararası ilişkileri ulusal çıkar ve güç gibi kavramlar çerçevesinde analiz etmesiyle realizm uluslararası ilişkiler disiplininin önde gelen kuramlarından biri olmuştur. Yıllarca farklı açılardan eleştirilere muhatap olmasına rağmen, zaman içerisinde yeni bakış açıları ve yöntemsel değişimlerle gündemde kalmayı başarmış; basit ve kolay anlaşılabilir olmasıyla uluslararası ilişkiler disiplininin en etkin ve kabul edilen teorisi olmaya devam etmiştir. Realizme göre uluslararası ilişkilerin temel ve en önemli aktörü devlettir. Devletler egemen ve bağımsız aktörlerdir. Uluslararası politika devletler arasında geçmektedir. Devlet dış dünya ile bir bütün olarak karşılaşmakta ve dış politikaya ilişkin kararlar devlet adına alınmakta ve uygulanmaktadır (Ağdemir, 2014:52).

Neorealizm veya diğ er adıyla yapısal realizm Klasik realizmde hiyerarşik bir dizgenin varlığının varsayıldığı devletlerarası bir yapıyı  n kabul olarak benimseyerek yapısal anlamda anarşik bir uluslararası sistemin var olduğunu öne süren bir uluslararası ilişkiler ekolüdür. Bu ekolde uluslararası ilişkileri belirleyen en önemli etkenin uluslararası sistemin yapısı olduğı kabulünden hareket edilerek devletlerin dış politikası ve devletlerin birbirleriyle olan ilişkileri incelenmektedir. Bundan dolayısı ki neorealizmin klasik realizmden ayrılan ilk noktası belirlediğı analiz yöntemidir.

Neorealizm'in öncülerinden Kabul edilen Kenneth N. Waltz uluslararası sistemi "bir siyasi yapı ve etkileşim içinde bulunan    elerden (uluslararası sistemde devletler) oluşan bir bütün" olarak tanımlamıştır. Waltz'ın bu bütüncül tanımı aslında realizme ters bir tanım olmayıp tam tersine realizmin üzerine bina edilen daha kapsayıcı bir tanımdır. Çünkü uluslararası ilişkiler sadece devletlerin kendi aralarındaki ilişkiler ile sınırlı değıldir. Bu ilişkileri etkileyen birbiri içerisinde birçok mekanizma vardır ve bu mekanizmalar da sürekli etkileyen ve etkilenen konumundadır. Başka bir ifadeyle uluslararası ilişkileri ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal etmenlerden bağımsızmış gibi değıerlendirmek eksik bir değıerlendirme olarak kalacaktır (Serdar, 2015,16).

3.1.3.1. Uluslararası Politikalar: Teorik Gelişimde

Hızla küreselleşen ve büyük bir yapısal dönüşüm içerisinde bulunan dünya ekonomisinde yoğıunlaşan rekabet ülkeler açısından en önemli olgu konumundadır. Ülkelerin vatandaşlarının refah seviyelerini

artırabilmelerinin ana yolu ülkelerin rekabet güçlerini artırmaları ve bu artışı sürdürülebilir bir yapıya büründürmelerinden geçmektedir.

Maliye politikasının modern amacı olan ve küreselleşen dünyada devletlerin asıl üstlenmesi gereken rolün uluslararası rekabet gücünün artırılması olduğu gerçeğinden hareketle, ülkelerin vatandaşlarının yaşam standartlarını ve yaşam kalitesini artırabilmeleri için uluslararası rekabet gücünü artırmaları ve bu artışın sürdürülebilir olması ve uluslararası rekabet gücünü artıracak şekilde devletin kararlı ve sürdürülebilir bir biçimde rol üstlenmesi ile birlikte sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve gelecek kuşakların refahının artırılması mümkün olabilecektir (Karaaslan, Tuncer, 2010:23).

Günümüz toplumlarında hükümetlerin ekonomik konularda önemli rollere sahip olduğu kabul edilir ve seçmenlerde hükümetleri ekonominin gidişatından giderek artan bir şekilde sorumlu tutmaya başladıkları görülmüştür. Gerçektende bir ülkenin ekonomisi ile hükümet şekli yakın ilişki içindedir. Ekonomik gelişme politik faktörlere bağlı ve ekonomik faktörler siyasi kararlardan çok fazla etkilenmektedir. Eğer hükümet ekonomiyi beklenildiği gibi başarı ile yönetemezse iktidarda bulunma şansını büyük ölçüde risk altına sokmuş demektir. Aynı zamanda hükümetler önemli çıkar gruplarının tepkisine yol açacak politikaları da uygulamaktan kaçınırlar. Bu gelişmeler politika ile ekonomik sistem arasındaki etkileşimin analizini önemli hale getirmiştir.

Hükümet politikaları ekonomik sistem içinde Klasik iktisat düşüncesinin söylediği gibi egzogen (dışsal) bir değişken olarak görülmemektedir. Artık makro ekonomi politikaları veri olarak kabul edilmemekte, siyasal kurumların ekonomi politikaları üzerinde etkili olduğu

düşülmektedir. Hatta günümüzde politika ve ekonomi arasındaki ilişkinin çok sıkı ve kaçınılmaz olduğu açık bir şekilde ifade edilmektedir. Bu iki sosyal bilim tarihsel gelişim süreçleri içinde, zaman zaman birbirlerine yakınlaşıp uzaklaşıyorlar da, iki ayrı bilim dalı olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Politika ile ekonominin ilişkisinin en geniş anlamıyla incelendiği disiplin politik ekonomidir. Politik ekonomi denilince politika ile ekonominin karşılıklı etkileşimi gündeme gelmektedir. (Sezgin, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/yeadd/article/view/5000170458/5000153877>).

Politika yakınsaması, karşılaştırmalı kamu politikası alanının önemli çalışma konularından biridir. Günümüzde, politika yakınsaması üzerine yoğun çalışmalar yapılmakta ve özellikle küreselleşme ve Avrupalılaşma gibi eğilimlerin etkisiyle, gerçekleştirilen çalışmaların daha da artacağı görülmektedir. Ancak, politika yakınsamasına ilişkin gelişen literatüre rağmen, heterojen bir çalışma alanı olması nedeniyle, söz konusu kavramın anlamı ve nedenleri konusunda bir karmaşa söz konusudur (Sobacı, <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/63/3/8-Sobaci-M-Zahid.pdf>).

3.1.3.2. İttifaklar, Tehditler ve Neorealizmin Kullanımı

Dünyaya gelen her canlının öncelikli amacı varlığını korumak ve sürdürmektir. Bir canlı olarak insanlar için geçerli olan bu durum insanlardan meydana gelen devletler için de geçerlidir. Varlığını korumak ve sürdürmek güvenlik kavramının da özünü oluşturmaktadır. Günlük hayatta ifadelerimizde sıklıkla yer bulan ve uluslararası ilişkilerde de yaygın bir kullanım alanı olan güvenlik kavramının bu yaygın kullanımına

karşılık, üzerinde uzlaşılan bir tanımlı yapılabilmiş değildir. Kavramın tanımına yönelik yapılan açıklamalar muğlaktır ve bu muğlaklığın temel nedeni de söz konusu alanda yapılan çalışmaların yetersizliği değil, aksine güvenliğin türetilmiş bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu türetilme, kişilerin ve toplumların kendi siyasi ve ideolojik düşüncelerinin ürünüdür

(Sancak,<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423907116.pdf>).

Uluslararası istikrar meselesi Uluslararası güvenlik çalışmalarının en merkezi konularından biridir. Anarşik uluslararası sistemde uluslararası yapı ile istikrar arasında var olduğu düşünölen ilişkinin doğasını anlamaya yönelik çabaları yansıtmaktadır. Uluslararası sistemde gücün dağılımının devlet davranışlarına olan etkisi ve bu devlet davranışlarının uluslararası istikrar mı yoksa istikrarsızlık mı ürettiğı geniş bir tartışma alanını oluşturur (Yalçın, 2015: 211).

Terörizm günümüz dünyasında uluslararası güvenliğe yönelik en ciddi tehditler arasında değerlendirilmektedir. Uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin uzun yıllar boyunca bir tehdit olarak varlığını sürdüren terörizm Soğuk Savaş sonrası yaşadığı dönüşümle uluslararası alanda devletler ve uluslararası toplum açısından en önemli güvenlik tehditleri arasında ön sıralarda yer almaya başlamıştır. Terörizmin kabul edilen yaklaşık ikibin yıllık tarihi boyunca dönemden döneme önemli değişiklikler ve dönüşümler yaşayarak günümüze kadar ulaşmıştır. Bu dönüşümlerin en önemlilerinden birisi Fransız Devrim'i ile gerçekleşen dönüşümdür. Devrim ile günümüz modern terörizm anlayışının ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Bu olayı takip eden Napolyon Savaşları sonrasında ortaya çıkan Avrupa

Uyumu ayrılıkçı gayelerle gerçekleştirilen terörist eylemleri bir dereceye kadar kontrol altından tutmuştur. Bu durum ise 19.yy'ın sonlarında dizginlerinden kurtulan milliyetçilik ve yeni yeni kendisine taraftar toplayan anarşizm, nihilizm hatta komünizm için terörizm kullanışlı bir araç olarak değerlendirilmiştir.

I. Dünya Savaşından sonra ise dünya devlet terörizminin en kötü örneklerine Nazi Almanya'sında, Stalin Rusya'sında, Mussolini İtalya'sında şahit olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında başlayan Soğuk Savaş terörizmin dönüşümünde diğer bir dönüm noktasıdır. Bu tarihten sonra terörizm sıcak savaşın devletlerarası mücadelede nükleer denge nedeniyle bir alternatif olmaktan çıkmaya başladığı ortamda siyasetin kirli bir aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Son büyük değişimi ise terörizm Soğuk Savaş'ın bitişi ile yaşamış terörizm, uluslararası güvenlik ve istikrara yönelik, kuralı, ilkesi olmayan en ciddi tehditler arasında hergün daha da fazla zikredilmeye başlanmıştır (Kanat, 2014:196).

Bütün kuramlar, geliştirildikleri dönemi ve mekânı; onun koşullarını ve ortamını yansıtırlar, döneme içkindirler. Yine bütün kuramlar, önceki kuramların eksikliklerinden kaynaklanan ihtiyaçları karşılamaya yönelik yönleriyle öne çıkmakta, karşılayamadıkları ihtiyaçlar nedeniyle de sonraki kuramların hem başlangıç noktası hem de eleştirilerinin odağı olmaktadır (Varlık, Demir, 2013:67).

3.2. John Mearsheimer

3.2.1. Savunmacı Realizm

Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde en güçlü ve hakkında en fazla tartışma yapılan teorilerin başında realizm gelmektedir. II. Dünya Savaşı

sonrasında bilimsel bir temele oturtulan realist uluslararası ilişkiler teorisi, daha sonraki dönemde birçok uluslararası ilişkiler teorisyenini etkilemiştir. Öyle ki realizm dışındaki uluslararası ilişkiler teorileri öyle ya da böyle bir şekilde realizmden etkilenmiş ve uluslararası ilişkiler disiplini içerisindeki büyük tartışmalar realizm ve onun eleştirileri etrafında gerçekleşmiştir (Yılmaz, 2015:1).

11 Eylül 2001 günü Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ndeki sivil ve askeri hedeflere yönelik yapılan saldırılar, Amerikan dış politikası, dolayısıyla uluslararası politika için önemli bir dönüm noktası olmuştur. ABD ve Amerikan halkı, saldırıların ardından ilk defa kendini bu kadar korumasız ve tehlikede hissetmiştir. Bu ağır hissiyat, Soğuk Savaş sonrası ortaya atılan Amerikan yapımı “yenidünya düzeni” iddialarının gerçekleşebilmesi için uygun bir zemin yaratmıştır. Saldırıların ardından teorik açıdan olmasa da pratik açıdan önemli bir değişim gösteren Amerikan dış politikası, daha “saldırgan” ve “tek yanlı (unilateral)” bir eğilim sergilemiştir. Bu yeni dönemde, ulusal çıkarlarına yönelik potansiyel veya gerçek olarak algıladığı herhangi bir tehdide karşı eylemde bulunabilme anlayışını benimseyen ABD, “önleyici (preventive)” ve “önlem alıcı (pre-emptive)” saldırı düşüncelerini dış politika eğiliminin merkezine oturtmuştur.

Realizm ve idealizm, gerek 11 Eylül saldırıları öncesinde gerekse sonrasında, Amerikan politika yapımcılarının sergiledikleri politik yaklaşıma bağlı olarak dış politika üzerinde farklı dönemlerde farklı derecede etkiye sahip olmuşlardır (Ataman, Gökcan, 2012:201).

Defansif (savunucu) realist perspektifte, sistemin mihenk taşı aktörlerin birbirini ne ölçüde tehdit olarak algıladığıdır; buna göre,

uluslararası aktörler, saldırgan ve yok edici bir tavırdan ziyade olası tehditlere karşı önlem almaya odaklanmalıdır, hedef statükoyu korumaktır. Uluslararası sistemdeki istikrarsızlıklar devletlerin güvenliği için risk oluşturur bu nedenle devletler tehditlere karşı askeri ittifak yoluna gidebilirler ki bu ittifakların temel amacı çıkarların gerçekleşmesidir (Özerdem, 2015 :166).

John Mearsheimer, “Back to the Future” başlıklı makalesinde, Soğuk Savaş’ın sona ermesinin, aşırı milliyetçilik ve etnik çatışmaların geniş istikrarsızlık ve çatışmalara yol açacağını, geçmişin çok kutuplu geleneksel güç dengesi politikalarının dönüşüne sebep olmasının muhtemel olduğunu savunmaktadır. Mearsheimer, Soğuk Savaş’ı hakim iki kutuplu güç yapısının neden olduğu barış ve istikrar dönemi olarak değerlendirmiş ve bu sistemin çöküşüyle, on yedinci yüzyıldan beri uluslararası ilişkilerde felaketlere yol açan büyük güç rekabetine dönüş olacağı tahmininde bulunmuştu (Baylis, 2008:72)

3.2.1.1. Tehdit Dengesi

Soğuk Savaş yılları boyunca iki kampın etrafında kümelenen dünyada uluslararası ilişkiler günümüze kıyasla çok daha öngörülebilir ve basittir. Bu dönemde düşman açık, tehdit ise nettir. İdeolojik olarak Batı kapitalizmi ve demokrasisine karşı Doğu Bloğunun komünizm ve totalitarizmi, askeri açıdan ABD’nin nükleer kapasitesine karşı ise Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) nükleer silahları, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü’ne (NATO) karşı ise Varşova Paktı somut düşmanlık ve

açık tehdit oluşturmaktadır. Bu dönemde uluslararası güvenlik daha ziyade askeri ve siyasi içerikte ele alınmıştır.

Ancak 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışı ile başlayan ve 1991'de SSCB'nin tasfiyesi ile sonuçlanan süreçte uluslararası sistemin iki kutuplu yapısı son bulmuştur. Buna bağlı olarak, yaklaşık yarım asra yakın bir süre iki kutup arasında çıkabilecek nükleer ve konvansiyonel savaş korkusu olarak yer alan güvenlik gündemi, yerini etnik çatışmalar, ekonomik rekabet, sivil teknolojinin askeri maksatlarla muhtemel kullanımı, geniş ölçekte bir mülteci sorunu ve uluslararası göç dalgası, ulusal güvenliği tehdit edecek seviyedeki çevre sorunları, din ve insan haklarını içeren uluslararası siyasette kültürel kimlik meseleleri gibi farklı spektrumlarda birçok konuya bırakmıştır. Uluslararası sistemin yapısında meydana gelen yapısal dönüşümün sonucunda uluslararası güvenlik kavramının kendisinde de bir genişleme sürecinin kendisini gösterdiği ifade edilebilir (Kandemir, 2011:123-124).

Soğuk Savaşın bitimiyle birlikte uluslararası sistem tek kutuplu yapıya dönmüştür. Tek kutuplu yapının süper gücü ABD olmuştur. ABD, tek kutuplu dünyanın süper gücü olma konumunu 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar başarılı bir şekilde sürdürmüştür. 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD'nin politikalarında değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerle birlikte ABD zayıflamaya başlamış ve zayıflarken uluslararası sistemde ki bazı devletlerde ekonomik açıdan istikrara kavuşmuş ve güçlenmeye başlamıştır. Bu ekonomik istikrara kavuşan ve güçlenen devletlerden en gözene çarpanı Rusya ve Çin'dir (Aydın,Bakıncak, 2016: 96).

3.2.1.2. Savunma-Saldırı Dengesi

Mearsheimer, realizm konusunda bir üçleme yaparak, klasik realizmi, insan tabiatı ve onun güç arzusunun devletleri savaşımaya yönlendirdiği; yapısal realizmi, doğal bir eğilim olan hayatını sürdürme güdüsünün devletleri, diğerlerinin saldırgan genişlemelerine karşı savunmaya yönlendiren mücadelelere soktuğu; bunların dışında ve bunlara benzemeyen saldırgan realizmi ise, devletleri eğer hayatlarını sürdürmek istiyorlarsa yapmak zorunda oldukları şeyin ülkelerine yönelik tehdit ve tehlikeleri henüz gerçekleşme safhasına girmeden önceden müdahale stratejisiyle bertaraf etme şeklinde tanımlamaktadır (Duman, 2002:7).

Savunma-saldırı dengesi ana hatlarıyla tanımlanacak olursa, devlet liderlerinin savaş kararı alırken savaş teknolojilerini göz önünde bulundurduğu ve savaş teknolojisinin savunma silahlarını mı yoksa saldırı silahlarını mı öncelediğine dair kanaatlerin devlet başkanlarının kararlarını etkilediği fikrine dayanır. Buna göre, bir önceki savaşta hangi tür silah teknolojilerinin etkili olduğuna dair dersler çıkaran kurmaylar bir sonraki savaşa çıkardıkları bu dersler ışığında hazırlanırlar. Fakat özellikle saldırı silahlarının avantajlı görüldüğü bir savaştan sonra saldırgan stratejilerin avantajlı olduğu fikrini abartmak askeri çevrelerde yaygınca karşılaşılan bir durumdur. Bu nedenle saldıranın avantajlı olduğunun düşünüldüğü dönemlerde devlet liderleri savunma planlarını saldırgan stratejilere oturturlar ve savaşı hızlı, kesin sonuç veren ve düşman topraklarında gerçekleştirilmesi gereken bir olgu olarak görme eğilimine girerler. Böylesi bir algı yaygınlık kazandığında ise kısıtlı kalabilecek ve belki de hiç çıkmayacak bir savaş erken hareket edenin kazanacağı fikri nedeniyle tetiklenir.

Savunma-Saldırı dengesi üzerine üretilen çalışmalar kaynağını güvenlik ikilemi literatüründen almaktadır (Yalçın, 2015:90-91). Güvenlik sosyal bilimlerde genel çerçeve ve boyutlara tekabül eden, bireylere, konulara, toplumsal adetler ile değişen tarihsel şartlara ve durumlara uyarlanan temel bir kavramdır. Güvenlik kavramı barışla yakından ilgilidir ve ulus-devlet, devlet-üstü ve devlet-dışı aktörler için “olağanüstü önlemler” gerektiren bir de- Şer ve hareket amacıdır. Güvenlik büyük çaplı kamu harcamalarını meşrulaştırmak için kullanılmıştır. Bireysel ya da toplumsal bir siyasi değer olarak güvenliğin bağımsız bir anlamı yoktur, güvenlik her zaman bir bağlam ve belirli bir bireysel ya da toplumsal değer sistemi ve bunların hayata geçirilmesiyle ilgilidir (Brauch, 2008:2).

1951 yılında Butterfield, savaşların nedenlerini tartıştığı çalışmasında, tarihteki birçok savaşı “trajedi” olarak niteler. Savaşları birer trajedi haline getiren faktör, fikirde savaşma niyetine sahip olmayan karar-alıcıların eylemde savaşmak zorunda kalmalarıdır. Butterfield’e göre, bireyler daimi bir biçimde diğerlerinin kendilerine zarar verebileceği korkusu içinde yaşarlar. Bu “Hobbesvari korku” (Hobbesian fear) çok “şiddetli” bir biçimde hissedilir ve bireyleri kendilerini korumaya yönelik önlemler almaya iter. Ancak diğer bireyler, bu “iyi niyetli” önlemleri, kendilerine zarar vermek için uygulanan politikalar olarak algılayabilirler, çünkü onlar da “Hobbesvari korku” içinde yaşarlar ve diğerlerinin önlemlerine cevap verme ihtiyacı hissederler. Bu karşılıklı korku ve iyi niyetlerden emin olamama durumu, bireyleri artan bir biçimde yeni önlemler almaya iter ve aslında savaş niyeti taşımayan bireyleri bir savaşa sürerler. 2 Aynı dönemde UI kuramcısı Herz, bu durumu “güvenlik ikilemi” olarak tanımlamıştır (Bilgiç, 2011:124-125).

Mearsheimer gibi neorealist yazarlar için, uluslararası politika, savaşın ortaya çıkmasının, yağmurun yağması gibi her zaman olası olduğu acımasız bir rekabet sürecini içermektedir. Devletler arasında işbirliğinin olabileceği ve olduğu kabul edilebilir. Fakat işbirliğinin sınırları vardır ve bu sınırlar “herhangi bir seviyedeki işbirliğinin yok edemeyeceği hâkim güvenlik rekabeti mantığına dayanır”. Uzun dönemli hakiki bir barışın veya devletlerin güç için rekabet etmediği bir dünyanın sağlanması mümkün değildir (Baylis, 2008:72).

3.2.2. Saldırgan Realizm

Saldırgan realizme göre, büyük güçler istedikleri veya bazı üstünlüklere sahip oldukları için değil, eğer hayatlarında sahip oldukları avantajlarını maksimize etmek istiyorlarsa, daima daha fazla güç peşinde koşmak zorunda oldukları için saldırgan davranmaktadırlar. Saldırgan realizm, büyük güçlerin çatışma ve savaşlarının kaçınılmaz olduğunu ileri sürdüğü için kasvetli bir dünya görüşüne sahiptir. Aynı zamanda şunu da ifade etmek gerekir ki, bu teori pek çok durumun daha iyi açıklanmasını başarmasına karşılık, çok fazla dogmatiktir ve bugüne kadarki uluslararası ilişkilerin reel dünyasını ortadan kaldırdığı gibi devletlerin davranışlarında iç faktörleri de bütünüyle ihmal etmektedir. Buna ilaveten, bu teori uluslararası sistemde önemli değişikliklere müsaade etmediği gibi, büyük güçler, çıkarları çatıştığı zaman ve güçlerini maksimize etme kabiliyetleri tehlikeye girdiği zaman daima savaşı tercih edeceklerini varsaydığından, Avrupa Birliği (AB) gibi işbirliği konularını açıklamakta zorlukla karşılaşacaktır (Duman, 2002:8). Mearsheimer, iki-kutuplu sistemin daha

kolay başedilebilir bir güçler dengesi üzerine kurulu olduğunu ve Avrupa'nın Soğuk Savaş dönemi süresince 45 yıllık bir istikrar ve barış dönemi yaşadığını ileri sürmüştür.

Mearsheimer, bir devlet için uluslararası sistemde en ideal durumun sistemdeki hükümrân devlet olmak olduğu görüşündedir ve bu nedenle, “güç takibi, sadece hükümrânlığa ulaşıldığı zaman sona erer”. Bununla birlikte, değişik sebeplerden dolayı, herhangi bir devlet için küresel hükümrânlığa ulaşmak neredeyse imkansızdır ve “bir büyük gücün ümit edebileceği en iyi netice, bir bölgesel hükümrân olmak ve mümkünse yakın ve karadan ulaşılabilir bir diğer bölgeyi denetlemektir”. Mearsheimer, herhangi bir büyük güç için ideal durumun, “dünyadaki tek bölgesel hükümrân olmak” olduğunu savunur. Büyük güçler, bu ideal durum için birbirleriyle daimi bir mücadele içindedirler (Aslanlı, Memmedov, 2016: 1525).

İlk olarak uluslararası ilişkiler anarşiktir. Devletler ise bu anarşik sistemin temel aktörleridir. Anarşi denildiğinde herhangi bir karışıklık veya kargaşa anlaşılmasın. Uluslararası ilişkilerde anarşi kavramı devletlerin üstünde olan bir yüksek otoritenin olmadığı anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, devletleri yönlendiren herhangi bir son sözü söyleyen hakem bulunmamaktadır. Böyle bir anarşik düzende devletler kendi başının çaresine bakmak zorundadırlar ve bu durum doğaldır. İkinci neden ise her devletin belirli ölçüde saldırgan askeri kapasitesi bulunmaktadır. Yani her devletin belli miktarda başka devletleri zarara uğratabilecek gücü olduğu bellidir. Bu kapasiteler zamana ve devletlere göre değişmektedir. Üçüncü olarak devletler başka devletlerin niyetlerinden hiç bir zaman emin olamazlar. Devletler iki sınıfa toplanabilir. Bazıları mevcut durumu

değiştirilmesini arzulayan devletler (revizyonist devletler), bazıları ise mevcut durumu korumaya eğilimli olan devletler (status quo devletler).Fakat hangi devletin revizyonist ve hangisinin de status quo yanlısı olduğunu tespit edebilmek çok zordur. Uluslararası ilişkiler dinamik olduğundan devletlerin de niyetleri çok değişken ve dinamiktir (Sulaymanov, 2016:5-6).

3.2.2.1. Agresif Politikaların Kaynağı

Soğuk Savaş yıllarının sonlarına kadar geleneksel uluslararası ilişkiler yaklaşımları tüm eksikliklerine rağmen geçerliliğini korudu ve bu zamanda din değişik nedenlerle (komünizm, milliyetçilik, sömürgecilik, kapitalizm gibi.) uluslararası politika gündeminde yer bulamadı. Bu dönemde seküler temellere dayanan ideolojiler/yaklaşımlar temel paradigmlar olarak günümüze kadar varlığını sürdürdü.

1948 yılında İsrail'in kurulması, 1979 yılında İran'da İslam Devrimi'nin gerçekleşmesi ve Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgaline karşı ABD'nin desteğiyle dini temelli “Yeşil Kuşak” projesinin oluşturulması gibi olaylarla din yavaş yavaş uluslararası politikada kendini göstermeye başladı. Özellikle Orta Doğu'da Arap milliyetçiliğinin başarısız olması, dini temelli örgütlerin kurulmasına ve bölgede zemin bulmasına ve Siyasal İslamın güçlü bir alternatif olarak ortaya çıkmasına sebep oldu. Daha da önemlisi, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, Orta Asya ve Kafkasya'da İslamiyet, Doğu Avrupa ve Rusya Federasyonu coğrafyasında Hristiyanlık dininde canlanma yaşandı. Daha doğrusu üzeri örtülmüş din, bu örtünün kalkmasıyla tekrar kendini hissettirmeye başladı. Doğu'da

bunlar yaşanırken başta ABD ve Japonya olmak üzere gelişmiş toplumlarda dini/mezhepsel çeşitlilik arttı. Ama bütün bu dini canlanmaya rağmen, uluslararası ilişkiler uzmanları 11 Eylül 2001 yılında ABD’de Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a yapılan terörist saldırılar olana kadar gerekli ilgiyi göstermediler. 11 Eylül 2001 olaylarıyla din, uluslararası politikaya ciddi bir şekilde döndüğünü ve önemli bir unsur olduğunu bütün dünyaya net bir şekilde göstermiş oldu (Şahin, 2007:2).

Realist paradigma içerisindeki diğer teori gruplarında da olduğu gibi, neorealistlerin de asıl hatası istikrarın kaynağını sistemde aramalarıydı. Anarşik yapının sağlamış olduğu o bütün çekişmeleri ve devletlerin hoyratça dış politika manevraları yapmalarını engelleyenin sistem olduğunu düşündüler. Yani çift kutuplu bir sistemde iki büyük güç de bir birlerine askeri olarak müdahalede bulunmaktan kaçınacaklardı. Neo realistler Soğuk Savaşı tatbik ettiklerinden böyle bir varsayımda bulunmaları çok doğaldı. Fakat istikrarın asıl kaynağı sistem değil şartlardı. Şartlar ve istikrar arasındaki bağlantıyı bir metaforla açıklayalım. Bir kuklacı düşünün. Bir elinin her bir parmağına iple asılı kuklalar olsun. Ve kuklacı da kuklaları tuttuğu elini durmadan sallıyor olsun. Bu sallamanın etkisiyle kuklaların birbirlerine çarptıklarını görürsünüz. Kuklacı parmaklarını istediği kadar açsın kuklaların birbirine çarpmalarını engelleyemeyecektir. Fakat kuklacı boşta olan eliyle duruma müdahale ederse, kuklaların birbirlerine çarpmalarını durduracaktır. Bu metafora kuklacı anarşik yapı iken, parmaklarında iple sallanan kuklalar büyük güçleri ve boşta kalan ve müdahalede bulunan el de şartları temsil etmektedir. Eğer şartlar birbirlerine çarpan kuklalara müdahale edip onları birbirinden ayırırsa uluslararası siyasette istikrar oluşur. Tam tersi, şartlar, istikrarsızlığa da yol

açabilir.Parçaların birbirlerine çarpmalarına izin verir ve büyük bir istikrarsızlık meydana gelir (Yiğit, 774).

Sovyetler Birliği ile ABD arasında küresel hegemon olma mücadelesinin yaşandığı Soğuk Savaş döneminde Amerikan dış politikası, Sovyet tehdidine karşı caydırma ve çevreleme politikalarını merkeze alan ideolojik bir içerik barındırmıştır. 1947 yılında Amerikalı diplomat George Kennan'ın kavramsallaştırdığı çevreleme politikası (containment policy) ile Sovyetler Birliği'nin kendi sınırları içine hapsedilmesi ve böylece komünizmin etkisinin sınırlanması amaçlanmıştır. Caydırma politikası (deterrence policy) ile de Sovyetler Birliği başta olmak üzere, Amerikan hakimiyetine karşı çıkan herhangi bir gücün caydırılması amaçlanmıştır.

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin resmen dağılması ve neticede iki kutuplu dünya sisteminin ABD'nin zaferi ile son bulması, Amerikan dış politika anlayışında yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Soğuk Savaş döneminin açık ve belirgin dış politika anlayışı, yerini belirsiz ve istikrarsız bir dış politika eğilimine bırakmıştır. Dış politikadaki bu belirsizlik, Fukuyama, Huntington ve Brezinski gibi düşünürlerin görüşleri referans alınarak anlamlandırılmaya çalışılmış ve dolayısıyla dış politika uygulamalarında bu düşünürlerin görüşlerinin etkisi görülmüştür. Ayrıca bu dönemde ulusal ekonomide ve enerji alanında baş gösteren sorunlar, her geçen yıl Amerikan dış politikası üzerindeki etkisini arttırmıştır.

Snyder'e göre; devletlerin güvenliğinin sadece yayılmacılık yoluyla sağlanabileceği miti, devletleri kendilerine ve amaçlarına zarar veren saldırgan politikalara yöneltmektedir. Snyder bu mit nedeniyle büyük emperyal güçlerin, özellikle 20.yüzyılda Almanya ve Japonya'nın, aşırı yayılmacılığa meyilli olduğunu belirtmektedir.

ABD, Soğuk Savaş sonrası dönemde dış politika anlayışındaki belirsizlikleri ortadan kaldırmaya ve hegemonyasını korumaya çalışırken tarihinin en büyük saldırılarından biriyle karşılaşmıştır. 11 Eylül 2001 günü gerçekleşen saldırılar Amerikan dış politikası açısından bir dönüm noktası olmuştur. 11 Eylül saldırıları sonrası Amerikan dış politikası, geleneksel dış politika anlayışından ciddi bir kopuş yaşamıştır.

Realizm, uluslararası düzenin anarşik yapısının; devletleri, maliyetleri ve riskleri kaçınılmaz olan saldırgan politikalar izleyerek güvenliklerini garanti altına almaya yönelttiğini ileri sürmektedir. Realistlere göre; devletler yayılmacı ve hücumla yönelik politikalar izlemezse diğer devletlere karşı oldukça korunmasız kalacaktır. Uluslararası sistemde bir devletin dezavantajlı ve korunmasız durumda bulunması, o devleti yayılmacılık üstünde düşünmeye zorlamaktadır (Ataman, Gökcan, 2012:201-207-210).

Realizmin genel teorik çerçevesi ile ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrası ulaştığı küresel üstünlüğünün devamlılığını sağlamak için, yürüteceği olası emperyal politikalara kuramsal destek sağladığı ileri sürülebilir (Varlık, Demir, 2013:71).

3.2.2.2. Güç Elde Etme ve Rakibi Kontrol Stratejileri

Uluslararası ilişkiler disiplinine güç kavramını sokan ve en çok vurgulayan yaklaşım, realist paradigmadır. Devleti uluslararası sistemdeki temel aktör olarak tanımlayan realist teorisyenler, anarşik yapıdaki sistemde aktörler arasında güç mücadelesinin ve çatışmanın kaçınılmaz olduğunu söylemektedir. Bütün devletlerin nihai hedefi düşmanı yok etmek ve anarşik

ortamda güvenliğini ve bekasını sağlamaktır. Bu nedenle bütün politikalar ulusal güvenliğı sağlayacak güç hesapları ile belirlenmektedir (Atlioğlu, 2009:72).

Gücün kazanılmasında, elde bulundurulmasında, kullanılmasında ve güç dengelerinin oluşumunda temel vasıta olarak kullanılan siyasete ilişkin kuramların güç olgusunu esas alması bu nedenle doğal bir zorunluluktur. Bir başka ifadeyle, siyasette hâkim unsur güç olduğuna göre, siyaseti tanımlayan, yorumlayan ve yönlendiren kuramların asıl ilgi alanı da güç kavramı olması doğaldır. Şüphesiz uluslararası yapıdaki değişimler ile bu yapıya ilişkin kuramlar, güç olgusunun boyutlarını, vasıtalarını, kullanım yöntemlerini ve çeşitlerini kendi kabulleri çerçevesinde şekillendirmiştir.

İnsanın doğal olan, güçlü olma, yönetme ve egemen olma gibi dürtülerinin negatif bir yaklaşım olarak kabul eden realist görüş, bunu devletler arası ilişkilere yansıtmıştır. Doğuştan hırslı ve aç gözlü olan insanlar gibi, devletlerin de kaos ortamında varlıklarını sürdürmek için sürekli bir mücadele içinde olacağını ve bununda güç mücadelesine neden olacağını ileri sürmüştür. Güç mücadelesinin devletler arası olguların temel kaynağı gören bu yaklaşım, bu mücadelesinin devletler arasında bir güç dengesi yaratarak uluslararası kaotik ortamı sonlandıracağını savunmuştur.

Neo-realizm, uluslararası ortamın, tek tek devletlerin davranışlarından değil sistemin unsurları arasındaki ilişkilerden oluştuğunu ortaya koymuştur. Korku, kıskançlık, şüphe, güvensizlik gibi duyguların insan doğasından değil, uluslararası sistemin anarşik yapısından kaynaklandığını ileri süren Neo-realistler, klasik realizmin felsefesini değiştirmemişlerdir. Buna göre halklar birbirlerine iyi niyetli davranışlar bile çatışma kaçınılmaz olarak ortaya çıkacaktır, çünkü uluslararası ortamın

anarşik yapısında, savaşı durduracak bir düzenek yoktur. Uluslararası ortamın anarşik mantığı, “kendisine güvenme (self-help)” ve “güç politikası” kavramlarının, dünya politikasının gerekli özellikleri olmalarını sağlamıştır.

Neo-realizmin başlangıç dönemine karşılık gelen 1960’lı yıllarda, askeri ve ekonomik güç gibi doğrudan güç unsurlarının kullanımı esas alınmakla birlikte, güç kavramı artık giderek daha fazla bir şekilde, sistemi yönlendirme yetisi olarak görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde karşı tarafın güç vasıtalarının kullanımını engelleyen veya sınırlayan bir gündem yaratılması, gücün kullanımının başlıca verileri arasına girmiştir (Varlık, Demir, 2013:76).

Nye’a göre güç hava durumu gibidir; yani herkesin hakkında konuştuğu ancak çok az insanın işleyiş mantığını anladığı bir kavramdır. Uluslararası ilişkiler açısından son derece önemli bir kavram olmasına rağmen güç konusunda yapılan çalışmalar bu kavramın anlamını net olarak ortaya koymayı başaramamıştır. Bu başarısızlığın temelinde çok karmaşık bir kavramı teorik basitlikte ifade etmeye ilişkin bir ikilem yatmaktadır. Kavram basitleştirildikçe anlamını kaybetmekte, gerçeğe yaklaşan açıklamalar ise analize imkan vermeyen bir karmaşıklıkta olmaktadır. Bu nedenle uluslararası ilişkilerin en temel analitik birimi olan güç, genellikle en basit şekliyle tanımlanmakta, bu da yapılan tanımları eksik bırakmaktadır. Diğer sosyal bilimlerle karşılaştırıldığında uluslararası ilişkiler teorisyenleri, sıklıkla başvurdukları bu kavram üzerinde yeterince çalışma yapmamışlardır. Bu yüzden de bu çalışmada güç kavramını anlamaya çalışırken uluslararası ilişkiler alanı dışında, sosyoloji, siyaset bilimi ve psikoloji gibi alanlarda yapılmış çalışmalara da başvurulacaktır.

Hans Morgenthau uluslararası politikanın temel amacını güç arayışı ve güç mücadelesi ile özdeşleştirip ulusal çıkarı da güç kavramı ile tanımladıktan sonra realist yaklaşımın açıklamalarının merkezine bu kavramı yerleştirmiştir. Ancak bu kadar belirleyici olduğu varsayılan bu kavramın tam olarak ne olduğunu ortaya koyamamıştır (Özdemir, 2008:115-116).

Devlet, gerek güvenliğin sağlanmasından sorumlu bir araç olarak ele alınsın, gerekse güvenliğin sağlanması gereken bir amaç olsun, sonuçta her iki durumda da bu işlevi yerine getiren, devletin kendisi olmaktadır. Bu çerçevede uluslararası güvenlik kavramı; ulus-devletlerden oluşan uluslararası sistemin, güç kullanımı ve savaş tehdidinden uzak bir biçimde, global çatışmalardan korunması olarak tanımlanabilir.

SONUÇ

Uluslararası İlişkilerde en önemli yerlerden birine sahip olan realizm ilk devletlerin kurulmasından günümüze kadar kendi önemini ve yerini korumuştur. Realizmin kökenlerini eski yunanlara hatta Sun Tzu'ya kadar götürebiliriz.

Realizmin ilk düşürlerinden ve kurucularından olan Tukidides Peloponezya Savaşları hakkında yazdığı eserde o dönemin şartlarına uygun olarak tam açık bir biçimde realizmi anlatmaktadır. Realizmin ana unsurları olan güç ve çıkarı belirgin bir şekilde Peloponezya Savaşları bağlamında göz önüne seren düşünür hakiketende realist okulun babalarından olduğunu gösteriyor. Realizm insan doğasına vurgu yapmakta ve insanın çıkarıcı bir varlık olduğunu savunmaktadır. Bu doğrultuda devletleri ele alırsak onlarda, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Dolayısıyla uluslararası sistem de, devletlerin çıkarları doğrultusunda oluşmaktadır.

Başlangıcını Sun Tzu ve Tukidides'den götüren realizm farklı dönemlerde farklı doğrultuda gelişmeler göstermiştir. Dönemlerinin düşünürleri tarafından temel unsurları ve tezleri esas alınarak döneminin şartlarına uygulanmış ve mevcut durum açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, eskilere uzanmasına rağmen genel kabul görmüş görüşe göre, Uluslararası İlişkiler farklı bir akademik disiplin olarak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmıştır. Çünkü Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bilim adamları ve düşünürler devletlerin yapısını incelemek veya ideal devlet modelini ortaya koyma çabasıyla sıyrılıp devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve bunun sonucu olarak da uluslararası sistemin nasıl işlediği üzerinde durmuşlardır. Sonrakı

dönemlerde mevcut olduğu durumun şartlarını izah etmek ve kendinde barındırdığı eksikleri gidermek yoluyla realizm yeni şekillere bürünmüştür.

Realizmin birkaç düşünürü ve yön verici bilim adamı olmasına rağmen, onun ilkelerini ilk kez E.H.Carr ve Hans Morgenthau belirlemiş, uluslararası politik akademik çalışmalarda tek geçerli yaklaşım halini almıştır. Machiavellinin modern siyaset teorisine en büyük katkısının politikanın sekülerleşerek kamusal ve özel moralite alanlarının kesinlikle ayrılmasında ve teşkilatlanmış ve egemen bir güç olarak modern devletin tanımının yerleşmesinde olduğu söylenir. Ona göre devlet diğer birimlerden farklı olarak diğer hiçbir birimin etkisi altında olmaksızın kendi varlığını sürdürmek ve kendi iç meselesini yürütmek konusunda hiç şübhesiz emindir. Machiavelli yazdığı eserlerde güç, güç dengesi, ittifak ve karşı ittifak oluşumu ve kent devletleri ilgili geniş bilgi vermiş ve onlar arasında mevcut ilişkiyi realizm açısından değerlendirmiştir.

Realizmin felsefi kökenine ve düşünce dünyasındaki geri planına bakarken realist düşünceyi etkileyen Thomas Hobbes'in katkısı göz ardı edilemez. İnsan doğası konusunda Hobbes Machiavelliyle aynı fikri bölüşmektedir. Hobbes devletle ilgili düşüncelerinde ise Yunan düşünür Tukidides'den etkilenmiştir. belirtmiştir. Hobbes'a göre insanın kendi varlığını ayakta tutma ve sürdürme güdüsü tüm eylemlerini belirlemektedir. İnsanın bu yapısı olabildiğince çıkarıcıdır.

Realizmin diğer bir önemli düşünürlerinden olan Alman subayı Clausewitz, savaşla ilgili eser yazmış ve burada savaşın esas kaynağının insan ve onun çıkarıcı doğası olduğunu belirtmiştir. Savaşın, "kağıt üzerindeki savaş" dediği teorideki savaş ve "gerçek savaş" dediği pratikteki savaş olarak iki şekli olduğunu ve bu ikisini birbirinden ayıran etkenlerin,

”sürtünme” kavramı ile ifade ettiği, başta insan unsurundan kaynaklananlar olmak üzere,savaş esnasında ortaya çıkan öngörülemeyen etkenler olduğunu belirtir. O savaşın siyasetin önemli bir parçası olduğunu belirtmiştir.

Klassik realizm düşünürlerinin insan doğası ve devlet, uluslararası yapı hakkında bu düşünceleri İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemlerinden sonra değişikliye uğramıştır. Buna sebep realizmin mevcut durumu açıklamakta zorluk yaşaması, birtakım eksikliklere sahip olmasıydı. Bu doğrultuda mevcut durumu realizmin ana unsurlarını baz alarak açıklamak için teorisyenler tarafından neorealizm geliştirildi. Neorealizmin ana düşünürlerinden olan Waltz ve John Mearsheimer eserlerinde bu akımı farklı çerçevelerde farklı boyutlardan değerlendirmişler. Waltz savunmacı realizmi ortaya koyarken, Mearsheimer saldırgan realizmi öne atmıştır. Soğuk Savaş sonrası yaşanan olaylar her iki bakış açısında pratikte gerçekleştiğini göstermiştir. Ancak her iki kavramı bir bütün olarak ele almazsak mevcut uluslararası sistemi anlamakta ve incelemekte zorluk çeke biliriz. Tüm bunlara rağmen mevcut uluslararası sistemin yapısını, insan doğasını ve devletlerin kuruluşlarını ve geliştirdikleri politikaları anlamakta neorealizm etkili rol oynamaktadır.

Geçmişten farklı boyutlara yükselen realizm devrin taleplerine uygun olarak hep değerismekte ve neorealizm gibi yeni akımlarla farklılıklar kazanmaktadır. Son yaşanan olaylar ve dünya genelinde patlak veren siyasi ve ekonomik krizler, savaşlar bu gelişmeyi daha da suretlendirmektedir. Realizmi eleştirenler genellikle zor bir işle karşı karşıyadırlar. Çünkü gerçek dünyadaki siyaset yapımıyla yakınlığı dikkate alındığında, realizm daha en baştan belli bir avantaja sahiptir. Ayrıca yapısal analizlerle realizme

giderek daha fazla "bilimsel" görünüş kazandırılması da çekiciliğini artırıyor. Realizmin erken eleştirileri teoriyi sıklıkla güç dengesi gibi kavramlarının teoriden çok ideolojiye dayanması ve belli bir uluslararası ilişkiler yaklaşımının kendi kendini meşrulaştırma çabası olmakla suçluyordu. Fakat neo-realizm giderek bu suçlamalardan kurtulacak bir yapıyı ortaya çıkartmıştır. Üstelik tüm eleştirilerine rağmen, basitliği ve anlaşılabilirliğiyle realizm, uluslararası ilişkilerin bazı anahtar değişkenlerinin belirlenip onlara odaklanarak açıklanmasına yönelik genel bir teori geliştirmeye çalışan en önemli ve kapsamlı çaba olmayı sürdürüyor. Hatta Uluslararası İlişkiler'deki teorileşme çabalarının ancak realizm ve ona yöneltilen eleştiriler çerçevesinde anlam kazandığını söylemek de abartı olmaz. Diğer bir ifadeyle, keskin varsayım ve önermeleriyle realizm, kendisinden sonra ortaya çıkan yaklaşımların getirdiği eleştiriler ve bunlardan yola çıkarak ulaştığı yeni versiyonlarıyla Uluslararası İlişkiler disiplininin gelişimine yadsınamaz katkılarda bulunmuştur. Ayrıca, Keohane'ın ifadesiyle "totolojik yapısı ve kötümser varsayımları, birey ve devlet davranışları konusundaki arzulara dayalı beklentilere karşı bariyer oluşturduğu için realizm, işbirliği ve anlaşmazlığın analizi için iyi bir başlangıç noktasıdır". Son olarak, eğer "kendi başına bir teorik pozisyondan çok, pek çok iddianın ve metafizik tartışmanın çarpıştığı bir alan" olarak ele alınırsa, o zaman realizmin Uluslararası İlişkiler teorisine katkılarının yanı sıra, siyasi davranış konusunda da diğer yaklaşım ve metodolojiler için daha ileri tartışma ve analizlere konu olabilecek çok sayıda varsayım ortaya koyduğu da görülür. Bu da küçümselemeyecek bir katkıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

TÜRKÖNE, Mümtaz`er, **Siyaset**, Etkileşim Yayınları, İstanbul, 2013.

BOZDAĞLIOĞLU, Yücel, **Realizm**, ED. Haydar Çakmak, Uluslararası İlişkiler: “Giriş, Kavram ve Teoriler”, Platin Yayınları, Ankara, 1. Baskı, 2007.

KARDAŞ, Şaban, Ali Balcı, **Realizm**, ED. Şaban Kardaş, Ali Balcı, Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih Teori, Kavram ve Konular, Küre Yayınları, İstanbul, 2. Baskı, 2014.

YURDUSEV, A. Nuri, **Uluslararası İlişkiler Öncesi**, YAZARLAR: İhsan D. Dağı , Atila Eralp, E. Fuat Keyman, Necati Polat, Tanrısever F. Oktay, Faruk Yalvaç, A.Nuri Yurdusev Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 12. Baskı, 2010.

ERALP, Atila, **Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm-Realizm Tartışması**, YAZARLAR: İhsan D. Dağı, Atila Eralp, E. Fuat Keyman, Necati Polat, Tanrısever F. Oktay, Faruk Yalvaç, A.Nuri Yurdusev, Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 12. Baskı, 2010.

DEMİR, Sertif, Varlık Ali Bilgin, **Realist ve Liberal Teorilerde Güç Anlayışı**, ED. Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmalar, Beta Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2013.

ARI, Tayyar, **Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği**, MKM Yayıncılık, İstanbul, 8. Baskı, 2013.

ÖZERDEM, Ayşegül, **Realizm, Güvenlik ve Çanakkale**, ED. Esra Diri, Uluslararası İlişkiler Tartışmalarında Çanakkale Savaşı, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, 1.Baskı, 2015.

YALÇIN, Basri Hasan, **Savunma-Saldırı Dengesi ve Çanakkale Savaşı**, ED. Esra Diri, Uluslararası İlişkiler Tartışmalarında Çanakkale Savaşı, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, 1. Baskı, 2015.

ŞEN, Osman, **Uluslararası İlişkiler Disiplininin Gelişimi**, ED. Osman Şen, Mehmet Şahin, Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar, Kripto Yayınları, Ankara, 1. Baskı, 2014.

ÇITAK, Emre, **Uluslararası İlişkilerde Gerçekçilik**, ED. Osman Şen, Mehmet Şahin, Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar, Kripto Yayınları, Ankara, 1. Baskı, 2014.

KNUTSEN, L.Torbjorn, **Uluslararası İlişkiler Teorisi Tarihi** (çeviri: Mehmet Özyay), Açılım Kitap Yayınları, İstanbul, 2. Baskı, 2015.

ERSOY, Eyüp, **Realizm**, Der: Ramazan Gözen, Uluslararası İlişkiler Teorileri, İletişim Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2014.

YALVAÇ, Faruk, **Uluslararası İlişkilerde Teori Kavramı ve Temel Teorik Tartışmalar**, Der: Ramazan Gözen, Uluslararası İlişkiler Teorileri, İletişim Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2014.

DONNELLY, Jack, **Realizm**, Yazarlar: Scott Burchill, Andrew Linklater, Richard Devetak, Jack Donnelly, Terry Nardin, Matthew Paterson, Christian

Reus-Amit, Jacqui True, Uluslararası İlişkiler Teorileri (çeviri: Muhammed Ağcan, Ali Aslan), Küre Yayınları, İstanbul, 3.Baskı, 2013.

ARI, Tayyar, **Realizm ve Neorealizm (Gerçekçilik ve Yeni Gerçekçilik)**, ED. Tayyar Arı, Elif Toprak, Uluslararası İlişkiler Kuramları-1, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını NO:2645. Açıköğretim Fakültesi Yayını NO:1612, 2013.

AKSOY, Metin, **Uluslararası Politika ve Egemenlik**, ED. Murat Çemrek, Uluslararası Politika-2, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını NO:2963. Açıköğretim Fakültesi Yayını NO:1918, Eskişehir 1.Baskı, 2013.

BOZDAĞLIOĞLU, Yücel, **Güç ve Güç Politikaları: Realizm**, ED. Yücel Bozdağlıoğlu, Uluslararası Politika-1, T.C.Anadolu Üniversitesi Yayını NO:2568, Açıköğretim Fakültesi Yayını NO:1538, Eskişehir, 1.Baskı, 2012.

KEYMAN, E.Fuat, **Uluslararası İlişkilere Giriş**, ED. E. Fuat Keyman ve Yüce Dural Betül, Uluslararası İlişkilere Giriş, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını NO:3003, Açıköğretim Fakültesi Yayını NO:1956, Eskişehir, 1.Baskı, 2013.

Makaleler

UĞRASIZ, Bülent, Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm, Dokuz Eylül Üniversitesi, **Sosyal Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 2, 2003.

<http://www.sbe.deu.edu.tr/dergi/cilt5.say%C4%B12/5.2%20ugrasiz.pdf>

(12.12.2016)

KARABULUT, Andaç, Değer Filiz, Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı ve Realist Yaklaşımına Genel Bakış, **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı:2 2015. (16.12.2016)

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/89291> 06.04.2017)

KÜÇÜKSOLAK, Övgü Kalkan, Güvenlik Kavramının Realizm, Neorealizm ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması, **Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi**, Cilt 4, Sayı:14 2012. (20.12.2016)

MERCAN, Gizem Nida, Realizm, **TUİÇ Akademi**, 24 Ocak, 2014.

<http://www.tuicakademi.org/realizm/> (17.12.2016).

YALÇINKÖK, Kürşat, Realizm, **Akademik Perspektif**, 8 Nisan, 2015.

<http://akademikperspektif.com/2015/04/08/realizm/> (17.12.2016)

EMEKLİER, Bilgehan, Uluslararası İlişkiler Disiplininde Epistemolojik Paradigma Tartışmaları: Post Pozitivist Kuramlar, **Bilge Strateji**, Cilt 2, Sayı: 4 2011.

<http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-93-201412237bs2011-1-137-182.pdf> (14.12.2016)

ÖZLÜK, Erdem, Uluslararası İlişkiler Disiplininin Soy Kütüğü, Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, **Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 17 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/289251> (14.12.2016)

ÜNAY, Sadık, Yapısal Realizm ve Ötesi: Kenneth Waltz'un "Uluslararası Siyaset Teorisine Genel Bir Yaklaşım", **DİVAN**, 1998.

<http://www.divandergisi.com/downloadPDF.aspx?filename=38.pdf>

(20.04.2017)

ÜLMAN, Burak, Evren Balta Paker, A. Muhammed Ağcan, "Uluslararası" Fikri, Epistemolojik Yanılgı ve Eleştirel Gerçekliğin İmkanları, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 8, Sayı: 30, 2011.

<http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2013/02/uluslararasi-fikri.pdf> (20.04.2017)

SERDAR, İskender, Neorealizm, Neoliberalizm, Konstruktivism ve İngiliz Okulu Modellerinde Uluslararası Sistemsel Değişikliklere Bakış, **The Journal Of Europe - Middle East Social Science Studies** ISSN: 2149-6439, Cilt 1 Sayı:1, 2015

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/jemsos/article/view/5000137264>

(01.04.2015)

BAYLIS, John, Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 18, 2008. <http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/Uide-Guvenlik-Kavrami.pdf> (22.04.2017)

ALEMDAROĞLU, Semra, "Gök Kırmızı" ve Neorealizm, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi** Sayı: 43, Cilt 1 2003. <http://dctfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dctf/article/view/1018/1162>

(23.04.2017)

WALTZ, Kenneth, Realist Thought and Neorealist Theory, **Journal of International Affairs**,

http://www.jstor.org/stable/24357222?seq=1#page_scan_tab_contents

(23.04.2017)

SARFATİ, Metin, Ekonimi Politiğin İnsanı;”Kim”dir?, **Çalışma ve Toplum**, Mart, 2009.

<http://calismatoplum.org/sayi22/sarfati.pdf> (24.04.2017)

AYDIN-DÜZGİT, Senem, Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 12, Sayı: 46, 2015.

<http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2016/06/46-8.pdf>

(24.04.2017)

WALTZ, Kenneth, Neorealism: Confusions and Criticisms, **Journal of Politics& Society**, 2004.

http://archive.helvidius.org/2004/2004_Waltz.pdf

(25.04.2017)

ASLANLI, Araz, Aqıl Memmedov, Neorealizm Kuramı Çerçevesinde Azerbaycan-İran İlişkilerinin Analizi, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 6, 2016.

<http://www.itobiad.com/download/article-file/222396> (26.04.2017)

ÇAMAN, Efe, Kitlesele Şiddete – Savaşa Bir Eleştiri Denemesi: Savaşın Teorik Konsepti ve Devlet Tekelinden Çıkan Çatışma Davranışı, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Cilt.1, Sayı:1, 2013.

http://www.academia.edu/3309251/Kitlesele_%C5%9Eiddete_Sava%C5%9Fa_Bir_Ele%C5%9Ftiri_Denemesi_Sava%C5%9F%C4%B1n_Teorik_Kon

[septi ve Devlet Tekelinden %C3%87%C4%B1kan %C3%87at%C4%B1 %C5%9Fma Davran%C4%B1%C5%9F%C4%B1 Bar%C4%B1%C5%9F Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1 ve %C3%87at%C4%B1%C5%9Fma %C3%87%C3%B6z%C3%BCmleri Dergisi 1 1 s. 3-20 2013](#) (27.04.2017)

AĞDEMİR, A. Murat, Liderler ve İsrail'in Arap Devletlerine Yönelik Dış Politikası, **Bilge Strateji**, Cilt 6, Sayı 11, Güz 2014.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/bs/article/view/5000153368/5000138777>

(27.04.2017)

KARAASLAN, Ahmet, Tuncer Güner, Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılmasında Temel Devlet Politikaları, **Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:26, Nisan 2010.

<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423876608.pdf>

(27.04.2017)

SEZGİN, Şennur, Politika ve Ekonomi İlişkisinde Teorik Yaklaşımlar, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı: 4, 2005.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/yead/article/view/5000170458/5000153877>

(28.04.2017)

SOBACI, Zahid, Uluslararası Politika Yakınsaması Kavramsal Çerçeve, **Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 63(3), 2008.

<http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/63/3/8-Sobaci-M-Zahid.pdf>

(28.04.2017)

SANCAK, Kadir, Güvenlik Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü, **Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 6, Sayı: 6, 2013.

<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423907116.pdf>

(28.04.2017)

YALÇIN, Hasan. Basri, Uluslararası Sistem ve İstikrar: Kavramsal Bir Değerlendirme, **Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)** Cilt 10, Sayı: 1, 2015. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/17945> (30.04.2017)

KANAT, Selim, Terörizmin Dünü Bugünü Yarını: Siyasal Gerçekçi Bir değerlendirme, **Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 19, Sayı:3, 2014.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sduibfd/article/view/5000122024/5000112330> (30.04.2017)

YILMAZ, Samet, Neoklasik Realizm: İlerletici mi, Yozlaştırıcı mı, Lakatosyan Bir Değerlendirme, **Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 46, Ekim 2015.

https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_46/1-18.pdf (02.05.2017)

ATAMAN, Muhittin, Gökcan Özkan, Bush Dönemi Amerikan Dış Politikası: Bir Aşırı-Yayılmacılık Denemesi, **Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)** Cilt 7, Sayı: 2, 2012.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/akademikincelemeler/article/view/5000049456/5000046772> (02.05.2017)

KANDEMİR, Eyyub, ABD Başkanları G.W. Bush ve B. Obama Dönemlerinde Yayımlanan Ulusal Güvenlik Stratejilerinde İttifak Söylemleri ve S.Walt'un İttifak Teorisi, **Savunma Bilimleri Dergisi**, Cilt 10, Sayı 2, Kasım 2011. <file:///C:/Users/Amd/Downloads/5000050129-5000067986-1-PB.pdf> (10.05.2017)

AYDIN, Aydın, Emir Bakıncak, Uluslararası Güç Dengesi ve İkikutupluluk Arasındaki İlişki, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 17, Sayı 1, 2016.

http://www.academia.edu/25527157/ULUSLARARASI_G%C3%9C%C3%87_DENGES%C4%B0_VE_%C4%B0K%C4%B0_KUTUPLULUK_ARA_SINDAK%C4%B0_%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0

(10.05.2017)

DUMAN, Mehmet, Hegemonya ve Güçler Dengesi Bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisat İlişkileri, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (4) 2002.

http://politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/hegemonya_ve_gucler_dengesi_baglaminda_uluslararasi_siyaset_ve_iktisat_iliskileri.pdf

(11.05.2017)

BRAUCH, Hans Günter, Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 18, Yaz 2008.

<http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/Guvenligin-Yeniden-Kavramsallastirilmesi.pdf>

(11.05.2017)

BİLGİÇ, Ali, “Güvenlik İkilemi”ni Yeniden Düşünmek Güvenlik Çalışmalarında Yeni Bir Perspektif, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 8, Sayı: 29, 2011.

<http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2013/02/guvenlik-ikilemi.pdf> (11.05.2017)

YİĞİT, Celal, Sistem, Devlet ve Savaş: Bir Yapısal Realist Analiz, **VII. Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Konferansı**,

http://www.academia.edu/23640358/S%C4%B0STEM_DEVLET_VE_SA_VA%C5%9E_B%C4%B0R_YAPISAL_REAL%C4%B0ST_ANAL%C4%B0Z_-

[VII. Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Konferansı](http://www.academia.edu/23640358/S%C4%B0STEM_DEVLET_VE_SA_VA%C5%9E_B%C4%B0R_YAPISAL_REAL%C4%B0ST_ANAL%C4%B0Z_-VII_Uluda%C4%9F_%C3%9Cniversitesi_Uluslararası%C4%B1_%C4%B0li%C5%9Fkiler_Konferans%C4%B1) (12.05.2017)

ATLIOĞLU, Yasin, Suriye Dış Politikasında Güç ve Güvenlik İlişkisi, **Bilge Strateji**, Cilt 1, Sayı 1, Güz 2009.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/bs/article/view/5000153481/5000138883>

(12.05.2017)

ÖZDEMİR, Haluk, Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 63, Sayı 3, 2008.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/35988> (12.05.2017)

KNOPF, A. Alfred, Hans. J. Morgenthau: Politics Among Nations, 5. Baskı, New York, 1978. <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/morg6.htm>

(17.02.2017)

KUMAR, Manoj, **Morgenthau's Six Principles of Political Realism**, Delhi University, P.G.D.A.V. College, 2016.

<https://polticsmania.files.wordpress.com/2016/10/morganthaus-six-principles.pdf> (07.03.2017)

OZAN, Emre, Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme, **Akademik Bakış**, Cilt7, Sayı:14, 2014. <http://www.gaziakademikbakis.com/index.php/gab/article/view/226> (14.12.2016)

ÇALIŞ, Şaban, Erdem Özlük, Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması, Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, **Sosyal Bilimler**,
https://www.researchgate.net/publication/237493176_ULUSLARARASI_ILISKILER_TARIHININ_YAPISOKUMU_IDEALIZM-REALIZM_TARTISMASI Saban CALIS (15.12.2016)

BİLMEN, Ceki, Uluslararası İlişkilerde Realizm, **Şalom Gazetesi**, Ocak, 2010, <http://www.salom.com.tr/haber-73829>
[uluslararasi_iliskilerde_realizm.html](http://www.salom.com.tr/haber-73829) (15.04.2017)

AYDIN, Mustafa, Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 1, Sayı: 1, 2004.
<http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2010/09/Uluslararasi-Iliskilerin-Gercekci-Teorisi.pdf> (15.12.2016)

ÇETİNKAYA, Şeref, Güvenlik Algılaması ve Uluslararası İlişkiler Teorilerinin Güvenliğe Bakış Açıları, **21.Yüzyılda Sosyal Bilimler**, Sayı:2, Aralık-Ocak-Şubat, 2012-2013. <http://docplayer.biz.tr/5396209-Guvenlik-algilamasi-ve-uluslararasi-iliskiler-teorilerinin-guvenlige-bakis-acilari-seref-cetinkaya.html> (15.12.2016)

SATICI, Murat, Ahlak-Politika İlişkisi Açısından Machiavelli'nin Politika Teorisi, **Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Güz, Sayı: 20, 2015.
<http://www.flsfdergisi.com/sayi20/115-132.pdf> (10.01.2017)

ELMALI, Osman, İbn Haldun ve Machiavelli'nin Realist Siyaset Kuramları, **EKEV Akademi Dergisi**, Bahar, Sayı: 15, 2003.
http://ktp.isam.org.tr/pdfdrg/D01777/2003_15/2003_13_ELMALIO.pdf
(10.01.2017)

İnternet Siteleri

KANDEMİR, Murat, Tukidides'in Gözünden Peloponezya Savaşları ve Uluslararası İlişkiler, **Bilgi Kutusu**, 2015,
<http://muratkandemir-bilgikutusu.blogspot.com/2015/03/tukididesin-gozunden-peloponezya.html>
(11.12.2016)

GÜLEÇ, Merve Gülçin, Savaş Kuramlarında Sun Tzu ve Clausewitz, **İndigo**, Nisan, 2015, <https://indigodergisi.com/2015/04/savas-kuramlarinda-sun-tzu-ve-clausewitz/> (04. 02.2017)

ÖZEV, Muharrem Hilmi, Sun Tzu'dan Clausewitz'e Savaş Anlamında Değişim, **Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi**, 21.06.2011,
http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/3169/sun_tzudan_clausewitze_savas_anlayisinda_degisim
(05.02.2017)

ATEŞ, Ahmet, Fikir Babalarının Işığında Realizm ve Neorealizm, **TUİÇ AKADEMİ**, 17 Ekim , 2011, <http://www.tuicakademi.org/fikir-babalarinin-isiginda-realizm-ve-neorealizm/> (04.02.2017)

Tezler

SULAYMANOV, Abdırâhman, Neo Realizm Bağlamında İran'ın Nukleer Bombasına Sahip Olması ve Ortadoğu Güvenliğine Etkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Bışkek, 2016.

ŞAHİN, Mehmet, Din-Dış Politika İlişkisi: ABD Örneği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) T.C.Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler EnstitüsüDoktora Tezi, Ankara, 2007.